

BUŠIDO

KODEKS SAMURAJA

Sadržaj:

Uvod	- 3 -
PRVI DEO	- 8 -
Opšte razmatranje	- 8 -
Obrazovanje	- 10 -
Porodične dužnosti	- 10 -
Načela ratnika	- 12 -
Ne zaboravljaj bitku	- 13 -
Monasi ratnici	- 13 -
Ispravno i pogrešno	- 16 -
Hrabri	- 17 -
Učtivost i poštovanje	- 19 -
Veština jahanja	- 21 -
Vojna i borbena načela	- 23 -
DRUGI DEO	- 24 -
Upravljanje domom	- 24 -
Rođaci	- 25 -
Štedljivost	- 26 -
Gradnja kuće	- 27 -
Vojna oprema	- 27 -
Opremanje potčinjenih	- 29 -
Ratnici	- 30 -
Skromnost	- 31 -
Izbor prijatelja	- 32 -
Prijateljska prednost	- 32 -
Prekid odnosa	- 33 -
Slava	- 35 -
Hvalisanje i kritike	- 35 -
Putovanje	- 36 -
Upozorenje protiv klevete	- 37 -
Starateljstvo	- 38 -
Suočavanje sa smrću	- 39 -
TREĆI DEO	- 41 -
Služba	- 41 -
Vazalstvo	- 42 -
Vojna služba	- 44 -
Neupadljivost	- 46 -
Izražavanje	- 47 -
Porodične istorije	- 47 -
Pratnja	- 48 -
Službenici	- 48 -
Pozajmljeni i ukradeni autoritet	- 49 -
Iznuđivanje	- 51 -
Nadglednici i nadzornici	- 52 -
Lenjost	- 53 -
Postupanje u vanrednim okolnostima	- 53 -
Ispoljavanje svojih stavova	- 54 -
Umreti odano	- 55 -
Ugladenost	- 58 -

Uvod

Japanska kultura se, kako među samim Japancima, tako i među stranim posetiocima i posmatračima, skoro uvek smatrala jedinstvenom. Ova jedinstvenost se ponekad pripisuje geografskom položaju Japana kao ostrvske zemlje, koja je od azijskog kontinenta odvojena neobično opasnim vodama. *Sakoku* kurs, ili nacionalna izolacija, politika koju su usvojili Šoguni u periodu od 1639. do 1854. godine, takođe je, u celini gledano, doprinela japanskoj kulturnoj izolaciji; to takođe objašnjava naročit stav Japana prema strancima.

Može se reći da je, bilo da govorimo o samoj zemlji ili o odnosima sa strancima, jedan od najsnažnijih tragova na japansku kulturu i mentalitet, koji se osećaju sve do današnjih dana, ostavila izuzetno duga vojna vladavina. Utemeljenje samuraja kao vladajuće klase izvršilo je dubok uticaj na kulturu i psihologiju japanskog naroda. Taj uticaj se ogledao u snažnim društvenim promenama nastalim upravo usled delovanja vojne vlade kao više sile koja je, vršeći neprekidnu indoktrinaciju društva, nametala svoju ideologiju kako bi ozakonila svoju vladavinu.

Samurajska klasa ponikla je kao naročiti izdanak aristokratije. Uopšteno govoreći, poligamna viša klasa obično rađa mnogo više dece nego što je taj isti sloj društva kadar da apsorbuje. Šta više, pravilo prvorodstva značilo je da samo jedan sin može naslediti sve privilegije svoga oca.

Ovi činioци su izvršili prirodan pritisak u pravcu diferencijacije zanimanja potomaka više klase..

U Japanu, kao u Evropi i drugim zemljama, sinovi aristokrata koji nisu mogli da naslede očevinu, obično su postajali ratnici ili monasi. U Japanu, oba ova zvanja su isprva zamišljena u cilju zaštite države; drevni ratnici su najpre nazivani samuraji ili "pratioci", budući da su bili naoružani čuvari aristokrata. Kada su samuraji, kao nezavisna klasa, najzad preuzeli od aristokratije dizgine vladanja, jedan od načina na koji su potvrđivali svoj status i dostojanstvo bio je da odustanu od naziva samuraj "pratilac" i daju sebi naziv *buši* "ratnici" ili "vitezovi".

Utemeljenje i snaženje ratničke klase u Japanu i njen postepeni uspon nagovešten je već za vreme ekspanzionističkih ratova protiv naroda Ainu koji su naseljavali Honšu, glavno ostrvo japanske države, pre nego što su se današnji Japanci naselili na njemu. Raniji žitelji Kjušua, južnog japanskog ostrva, koje se izgleda našlo baš na putu japansko-korejanskog

zauzimanja ostrvlja, bili su desetkovani i rano asimilovani od strane Japanaca. Ali, narod sa glavnog ostrva, Ainu, lovci na medvede, dugo i srčano su odolevali japanskoj ekspanziji. I tako je od japanskih ratničkih klanova koji su napadali narod Ainu i uspeali da prodru i nasele istočne granice nastala jedna nova rasa nadasve okrutnih i otpornih ljudi.

Napokon je narod Ainu potisnut na Hokaido, najsevernije od glavnih ostrva današnjeg Japana, prepuštajući prevlast japanskim ratničkim klanovima u istočnom Japanu.

Međutim, oni su i dalje vršili vlast u ime centralne vlade, kao što su to činili i ratnici u drugim delovima Japana koji su upravljali udaljenim posedima gradske aristokratije koja je doživljavala svoj procvat. Kada je narod Ainu nestao sa glavnog ostrva i kada je stepen nacionalne bezbednosti u dobroj meri bio ostvaren, okupatorska ratnička klasa i aristokratija su se, svako u svom pravcu, sve više razvijali, pri čemu je aristokratija bila usmerena na kulturni razvoj, dok su ratnici mogli da se posvete vojnim i administrativnim poslovima.

Vremenom je raskalašnost u redovima aristokratije, dobro oslikana u šaljivim pričicama iz tog vremena, dovela u izvesnom stepenu do njenog slabljenja. Istovremeno, silina odgovornosti koja je ležala na ratnicima dala im je za pravo da zatraže veći udeo u poreskim prihodima od poseda kojima su upravljali u ime gradske aristokratije. Ovakve okolnosti napokon su dovele do cepanja aristokratskih poseda čiji su delovi dodeljivani ratničkim klanovima, kao vid najneposrednijeg učešća u zajedničkom ubiranju poreskih prihoda. Napokon su posedništvo zemlje i vlast koju su držali ratnici u provincijama učinili mogućim uspostavljanje nacionalne vojne vlade, koja je, doduše, delovala paralelno sa civilnom vladom, ali je sada bila moćnija i dominantnija od potonje, budući da je zadržala i upravu nad carskim i aristokratskim posedima.

Prva vojna vlada Japana, *Bakufu*, ili Šatorska vlada, bila je uspostavljena 1186. u Kamakuri, planinskoj tvrđavi nedaleko od današnjeg Tokija, u istočnom Japanu. Ovo je bila prva od tri Šatorske vlade koje su vladale Japanom od tog doba pa sve do 1868., u razdoblju od skoro sedam stotina godina.

Postojanost režima Kamakure bila je odsudno poljuljana mongolskim upadima 1274. i 1281. godine. Mada su dostojan otpor i srčanost samuraja zaustavili najezdu Mongola, cena ovih ratova bila je slabljenje japanske vojne vlade. U feudalnom sistemu kakav je vladao Japanom nagrade za vojnu službu dodeljivane su u vidu zemaljskih poseda od delova zauzetih teritorija. Međutim, prilikom odbrane od tuđinskih upada nije dolazilo do zauzimanja novih teritorija, te prema tome nije bilo ni ratnog plena, tako da u ovakvim borbama ratnici nisu mogli biti plaćeni za svoju službu. Rastuće nezadovoljstvo među viteškim klanovima koji su odbranili Japan od mongolskih zavojevača presudno je uticalo na destabilizaciju režima Šatorske vlade Kamakure, koja je napokon pala 1333. godine.

Nakon razdoblja građanskog rata, nova vojna vlada bila je uspostavljena 1336. godine pod vodstvom Ašikage Takauđija. Nova Šatorska vlada bila je uspostavljena u oblasti Muromači, u Kjotou, drevnoj carskoj prestonici i bila je više naklonjena kulturi i politici stare aristokratije. Tokom pedesetogodišnje vladavine novog vojnog režima carska kuća bila je podeljena u rivalske tabore, a ovako stvorena napetost i politička nestabilnost rasli su zbog nesposobnosti Ašikage da posreduje u uspostavljanju savezničkih odnosa između ratničkih klanova. Stoleće japanske istorije koje je usledilo nakon ovog građanskog rata nazvano je Doba zaraćenih država i bilo je manje ili više odlikovano stalnim borbama za prevlast među zaraćenim stranama.

Poslednji šogun Ašikage je svrgnut sa vlasti 1574. godine, a zbacio ga je Oda Nobunaga, prvi u nizu od tri vojskovođe koje su napokon ujedinili Japan pod vojnom vladom. Nakon Ode, sledio je Tojotomi Hidejoši, a nakon njega Tokugava Iejasu, koji je uspostavio treću Šatorsku vladu 1603. godine. Uspostavljen u novom gradu Edo, koji je današnji Tokijo, nedaleko od stare vojne prestonice Kamakure, Tokugavin režim je vodio politiku zatvaranja Japana prema ostatku sveta, zadržavajući sopstveni sistem samurajskog vladanja više od 250 godina, sve do 1867. godine.

Tokugavin režim je, u poređenju sa prethodnim vojnim vladama, imao čvršću organizaciju držeći do veće političke i društvene kontrole. Stoleće građanskih ratova je od strane japanskih istoričara označeno kao doba *gekokuđo*, ili doslovno "oni odozdo svrgavaju one odozgo". Mnoge vojskovođe koje su se pojavile tokom ovog razdoblja bili su skorojevići, budući da su izbili na površinu iz nižih klasa, čak i iz seljačke. Sam Tokugava Iejasu bio je neuglednog porekla, i kada se proglasio za prvog šoguna nove Šatorske vlade u Edou, njegova vlada preduzela je mere radi sprečavanja ma kojih daljih društvenih promena ili neželjenih kretanja.

Jedan od najznačajnijih poteza tokugavinog režima bio je preobraćanje klasnog u kastinski sistem. Japansko društvo oduvek je bilo hijerarhijski ustrojeno, ali je lično i porodično nasleđe kroz generacije bilo podložno rastu i opadanju. U novom sistemu, četiri glavne klase ratnika, zemljoradnika, zanatlija i trgovaca bile su zakonski određene kao nasledne klase, a način života svake od njih je bio određen posebnim zakonima koji su suzbijali raskoš i rastrošnost. Ispod ove četiri klase bile su dve klase otpadnika, nazvane *nečisti* i *neljudi*. Mada su bogati trgovci imali pravo da uspostave bračna savezništva sa ratničkim porodicama, i mada su slobodni ljudi mogli da budu odbačeni iz klasa zbog zlodela, četiri klase su uglavnom bile jasno razdvojene.

Još jedan veliki novitet Tokugavinog vonjog režima bilo je odstranjivanje samuraja sa zemlje. U ranijim feudalnim sistemima, gospodar je plaćao svoje vazale tako što im je

odobravao upravu nad svojim zemaljskim posedima. Tokugavin sistem bio je osmišljen tako da potkopa mogućnost obrazovanja nezavisnih ratničkih pojaseva u provincijama nagoneći samuraje da žive određenim područjima utvrđenih gradova svojih gospodara i primaju svoju platu u pirinču, umesto da neposredno žive na zemlji u provincijama.

Ovakva organizacija pružala je veću mogućnost nadzora ratničke kaste u celini od strane centralne vojne vlade, a takođe i načinila samuraje u najvećoj mogućoj meri administrativnom klasom. Da bi urbanizacija i birokratizacija ratničke klase imala kompenzaciju, barem na psihološkom planu, boričke veštine razvijane su u visoko teatralne, filozofski usavršene sisteme umnog i moralnog treninga.

Samuraji su, takođe, postajali učenjaci i lekari. Oni skromniji, koji nisu radili za bogate kuće, malo po malo, počeli su da zarađuju za život podučavajući decu u osnovnim školama konfucijanskim klasicima ili radeći kao tutori. Veliki broj sinova iz siromašnijih samurajskih porodica odlazili su u religiozne redove, poglavito u red Rinzai, ogranak zen budizma. Neki novi učenjaci iz doba Tokugave čak su počeli da daju nova tumačenja Šintoa, drevne religije, postavljajući tako temelje japanskog imperijalizma.

Prema tome, samurajska ratnička klasa izvršila je veliki uticaj na čitavo japansko društvo, ne samo kroz svoju vladajuću i zakonodavnu, već i kroz pokroviteljsku ulogu koja se ogledala u kulturnim delatnostima usmerenim ka prosvetivanju neratničkih sledbenika. Budući da je potrajao više stotina godina, ovaj element japanske civilizacije dobio je neobičan zamah i snagu, kako na političkom tako i na psihološkom planu. Čak i danas konvencionalna japanska kultura i mentalitet ne mogu se shvatiti bez prepoznavanja uticaja koji su zaostali iz ovih samurajskih stoleća.

Poslednji izazov za tokugavin režim bila je hrišćanska pobuna koja je ugušena 1636. Nakon toga, hrišćanstvo je odbačeno i Japan izolovan od dodira sa strancima, sa izuzetkom jednog trgovačkog broda koji je jednom godišnje dolazio iz Kine i jednog iz Holandije. Sa izmakom građanskog rata i progonom zapadnjačkog imperijalizma, Japan je napredovao unutar krutih struktura sopstvenog feudalnog načina života, dosežući nivo nacionalne discipline koji će ga prilagoditi savremenom svetu brže od ostalih azijskih naroda.

Ali, za samurajsku klasu ironija Tokugavine vladavine ogledala se u tome što je sa krajem neprekidnih ratova koji su donosili i materijalno blagostanje došlo do primetnog slabljenja ratničkog duha. Pošto su nasledili ratničku tradiciju u kojoj su i sami vladari bili ratnici, starešine su kopnjenje viteštva mogle da protumače samo kao pretnju moralnom i društvenom poretku. Zbog toga su, shvatajući to kao deo svoje kulturne misije, u razdoblju Tokugave starešine nastojale da ozakone tradicionalne praktične filozofije.

Kodeks samuraja, knjiga čiji je japanski naziv "Bušido šošinšu" i koja se može prevesti kao "Bušido za početnike" bila je napisana za vitezove početnike novog doba. Njen autor, *Tajra Šigesuke*, konfucijanski učenjak i ratni ekspert, bio je rođen 1639. godine, godinu dana nakon implementacije nacionalne izolacionističke politike, a umro je 1730., što znači da je živio u zenitu Tokugavinog perioda. Ovaj priručnik, napisan nakon pet stotina godina vojne vlade u Japanu, sačinjen je tako da pruži praktična i moralna uputstva za ratnike, ispravljajući ratoborne težnje i ocrtavajući lične, društvene i profesionalne uzore ponašanja svojstvene *bušidou*, ili stazi ratnika, japanskoj viteškoj tradiciji.

U današnje vreme, pojava kulturne izolacije širom sveta nastaje dugujući pogrešnom informisanju i nerazumevanju. U tom smislu, *Kodeks samuraja* predstavlja izuzetno verno ogledalo mnogih odlika i navika savremene japanske civilizacije, predstavljajući srž tradicije dugogodišnjeg prestiža i moći. Lične odgovornosti, porodični odnosi, javne dužnosti, obrazovanje, finansije, etika itd. - svi ovi aspekti života razmotreni su u ovom tekstu sa stajališta ratničkog duha japanskog viteštva. Čak i oblici profesionalne i političke nesposobnosti i korupcije, sa kojima se Japan danas bori, opisani su sa nepogrešivom preciznošću u ovoj knjizi staroj 300 godina, pokazujući koliko duboko su u Japanu ukorenjeni feudalni i ratnički načini vladanja.

Prema tome, ovaj priručnik je glavni izvor za sve one koji žele da steknu realnu sliku o Japanu i japanskom narodu.

PRVI DEO

Opšte razmatranje

Onaj koji bi hteo da bude ratnik, iznad svega bi trebalo da teži da u svakom trenutku ima na umu smrt, svakog dana i noći, od osvita novogodišnjeg jutra do sutona uoči naredne Nove godine.

Ukoliko u svakom trenutku mislite na smrt, uspećete i da budete odani i da ispunite porodične dužnosti. Takođe, uspećete da izbegnete bezbroj zala i nedaća, da budete fizički snažni i zdravi i doživite duboku starost. I, što je još bitnije, karakter će vam se poboljšati, a vrline uvećati.

Evo i zašto. Čitav ljudski život je poput večernje rose i jutarnjeg mraza, dakle nešto krajnje krhko i prolazno. A, ako ovo važi za živote običnih ljudi, koliko tek važi za život ratnika?

Ukoliko ljudi sebe teše mislju da će dugo živeti, stvari mogu krenuti neželjenim tokom. Misleći da će čitavu večnost morati da rade svoj posao i brinu se o svojim roditeljima - oni mogu propustiti da ugone svojim poslodavcima, a onda i početi da se nepromišljeno ophode prema svojim roditeljima.

Ali, ako imate na umu da život koji je danas tu nije izvestan sutra, kada dobijete zadatak od pretpostavljenog, ili kada se starate o roditeljima, vi ćete imati osećaj da možda to činite poslednji put - i onda sigurno nećete propustiti priliku da budete do kraja revnosni i prema poslodavcu i prema roditeljima. Zbog toga kažem da ćete, ukoliko imate na umu smrt, istovremeno ispuniti dužnosti svog posla kao i porodičnu dužnost.

U svakom slučaju, kada zaboravite na smrt vi postajete nepažljivi i u svemu neobazrivi. Tada može da vam se desi da nekom kažete nešto uvredljivo i uletite u nepotrebnu prepirku. Možete se suprotstaviti nečemu preko čega biste s lakoćom mogli i da pređete, i tako upadnete u svađu.

Ili ćete možda lutati po mestima gde nemate šta da tražite pa ćete se, ne kloneći se gomile, slučajno sudariti sa nekim klipanom i tako upasti u neočekivanu gužvu.

Možete izgubiti život, izneti svog poslodavca na loš glas, doneti nevolje svojim roditeljima i potomcima.

Svi ovi problemi proizilaze iz nepažnje, onda kada zaboravite da sve vreme držite smrt na umu.

Kada vam je smrt stalno na umu, dok govorite i dok odgovarate drugima, kao ratnik po zanimanju vi razumete težinu i značaj svake izgovorene reči, i ne upuštate se u uzaludne prepirke. Naravno da nećete odlaziti na sumnjiva mesta čak i ako vas ljudi tamo pozivaju i zato je mogućnost da se nađete u neočekivanom i neprijatnom položaju za vas isključena. Zato tvrdim da ćete, ukoliko imate smrt na umu, izbeći bezbroj zala i nedaća.

Ljudi svih društvenih slojeva, viših ili nižih, neprekidno se prejedaju, previše piju, prepuštaju se prekomernim uživanjima, samo zato što zaboravljaju na smrt. To opterećuje njihove unutrašnje organe, tako da neki umiru veoma mladi, dok drugi oboljevaju ili postaju invalidi.

Kada vam je smrt stalno na umu, čak i kada ste mladi i zdravi, vi već znate kako da vodite računa o sebi. Tada se umereno hranite i pijete, izbegavate zavisnost od seksa i ponašate se mudro. Usled toga ste fizički jaki. Pošto ste zdravi, živete dugo.

Međutim, ako polazite od pretpostavke da ćete dugo ostati na ovom svetu, javljaju vam se različite želje i vi postajete gramzivi. Želite ono što drugi imaju, vezujete se za sopstvene posede razvijajući narav računđije.

Kada vam je smrt stalno na umu, samim tim i gramzivost prirodno slabi i, srazmerno tome, ne dolazi do pojave grabežljivosti i pohlepnih poriva. Zato kažem da vam se karakter poboljšava.

Ipak, pitanje je, kako imati smrt na umu?

Monaškoj disciplini možda i pristoji mirno sedenje sve vreme i iščekivanje smrti dvadeset četiri časa dnevno, kao što je slučaj sa monahom Šinkaijem o kome je Jošida No Kenko pisao u svom delu "Tsurezuregusa", ali to ne odgovara ciljevima ratničkog treninga. Ako se suočite sa smrću na taj način, vi ćete zapostaviti odanost prema poslodavcu i porodične dužnosti prema roditeljima, a vaše profesionalne ratničke veštine će se razviti u pogrešnom pravcu. Takav pristup, dakle, neće biti ni od kakve pomoći.

Ideja je da i danju i noću izvršavate svoje javne i privatne obaveze, a da pritom, kad god imate makar malo slobodnog vremena i kada vam um nije zaokupljen drugim stvarima, mislite na smrt, pazeći da je ne smetnete s uma. Priča se da je veliki junak Kusunoki Masašige, obučavajući svoga sina Masajukija, govorio: "Uvek budi spreman na mogućnost smrti".

Ovo treba da razumeju vitezovi-početnici.

Obrazovanje

Ratnici su po položaju u društvu iznad ostale tri kaste, te im tako njihovo znanje nalaže da budu upravitelji, pa zato moraju da uče i steknu široko razumevanje kako bi shvatili načela na osnovu kojih se dešavaju stvari.

Ali, isto tako, tokom ratova ratnici počinju da učestvuju u borbama već u uzrastu od petnaest ili šesnaest godina, obavljajući svoju dužnost kao vitezovi, tako da vežbaju borilačke veštine već od dvanaeste ili trinaeste godine.

Zato nemaju vremena za učenje, pa ostaju nepismeni.

Za vreme građanskih ratova nije bilo ni jednog ratnika koji bi bio u stanju čak i da pronađe neku reč u rečniku. Tada to i nije bilo neophodno, a razlog za to nije bio njihova nemarnost ili to što im roditelji nisu pružali dobar odgoj, nego što je njihov neposredni zadatak bio da se usredsrede na vojne veštine.

Što se tiče ratnika rođenih u naše mirnodopsko doba, ne bih rekao da odobravam zanemarivanje ratnih veština, no budući da ne žive u svetu u kome neizostavno moraju da idu u borbu u dobu od petnaest ili šesnaest godina, smatram da bi takođe trebalo da uče čitanje, pisanje i klasičnu književnost, i to već u uzrastu od sedam ili osam godina.

Potom, tek kad napune petnaest ili šesnaest godina, valja da dobiju poduku u streljaštvu, jahanju i ostalim vojnim veštinama. To treba da bude osnovni cilj obrazovanja dece ratnika u mirnim vremenima.

Nepismenost ratnika u vreme stalnih ratovanja ima opravdanja. U doba mira nema opravdanog razloga da ratnici budu nepismeni. Decu ne treba kriviti za to; radi se samo o nemaru i neodgovornosti roditelja. Konačno, to je zato što roditelji ne znaju šta znači ispravno voleti svoju decu.

Porodične dužnosti

Za ratnike je od suštinske važnosti da se valjano brinu o roditeljima. Ljudi koji ne vode računa o svojim roditeljima nisu dobri, čak i ako su izuzetno razboriti, rečiti i zgodni.

Objasniću vam. Na putu ratnika, suština je da se sve radi počev od korena pa prema granama. Ako ne shvatate šta predstavlja koren a šta granu, nema načina da uvidite šta vam je dužnost. a onaj koji ne zna svoje dužnosti teško da se može nazvati ratnikom.

Shvatiti koren i grane znači razumeti da su naši roditelji korenovi naših tela, a da su naša tela grane krvi i mesa naših roditelja. Kada mi, koji smo grane, imamo želju da se

dokažemo, to dovodi do toga da zanemarimo naše roditelje, koji su korenovi. to se dešava zato što ne uspevamo da razumemo šta predstavlja koren, a šta grane.

Sad, postoje dva načina kako možemo pravilno voditi računa o svojim roditeljima.

Pretpostavimo da imamo roditelje blage naravi koji svoju decu podučavaju sa puno dobrote i nežnosti, nesebično ih izdržavaju, dobro ih ožene, a onda se povuku, ostavljajući ih dobro obezbeđene, sa odgovarajućim imanjem. Deca ovakvih roditelja ne smatraju da je zbog nečega hvale vredno, niti pak izuzetno, to što se valjano brinu o svojim.

Čak i kada se radi o nepoznatim ljudima, ukoliko se prema nama ponašaju blago i pomažu nam savetima ili materijalno, mi to ne zaboravljamo - ako su u nevolji, čak smo spremni da zapostavimo sopstvene potrebe zbog njih. I kako onda uopšte možemo da pomislimo da smo učinili dovoljno za svoje roditelje, ako imamo u vidu ogromnu ljubav koju su nam na sve moguće načine pružili. Zato kažem da uobičajene porodične dužnosti nisu ništa izuzetno.

Sad, pretpostavimo da imamo roditelje koji su svojeglavi, ćudljivi i svadljivi, koji zahtevaju da budu gazde u kući i odbijaju da prepuste drugom bilo šta, koji su nametljivi, bezobzirni, zahtevni i povrh svega se drugima žale kako su unesrećeni lošim postupanjem svojih sinova, čime štete ugledu svoje dece. Poštovati čak i ovako nerazumne roditelje, truditi se da ih razgalimo, žaliti ih što stare i propadaju, brinuti se o njima sa poštovanjem, bez imalo nemara - to je cilj savesne i predane dece.

Kada ratnik koji poseduje ovakav duh preuzme neki upraviteljski položaj u nečijoj službi, on razume zahteve odanosti i dužnosti. Kada njegov gazda napreduje, to je prirodna stvar, ali čak i ako se njegovom gazdi nešto neočekivano dogodi i on zapadne u svakakve nevolje, ratnik mu je i žestoko odan i ne napušta njegovu stranu čak ni kada broj saveznika spadne sa sto na deset, čak ni kada sa deset spadne na samo jednog; toliko je on postojano veran u boju da se ne obazire na sopstveni život.

Roditelji i poslodavci, dužnost i odanost - ovi pojmovi se razlikuju samo po imenu, ali u iskrenosti našeg srca nema razlike. Priča se da je jedan stari pisac rekao "Tražite odane ministre u domovima u kojima deca poštuju roditelje". Nije moguće da neko ne poštuje svoje roditelje, a ipak bude veran svome poslodavcu. Ako je neko toliko nezreo da se nebrižljivo odnosi prema roditeljima u porodici, teško da će ga ljubaznost poslodavca, koji mu nije "ni rod ni pomozi bog", do te mere dirnuti da mu bude do kraja odan.

Ako čovek koji u svome domu ne vodi računa o roditeljima dobije službu kod nekog vlastelina, on će pratiti poslodavčev završni obračun pa će, čim vidi makar i mali pad prihoda, promeniti svoj stav; u nevolji će pobeći ili postati izdajica. Bilo je takvih slučajeva u prošlosti i u sadašnjosti; to je nešto čega se treba stideti, nešto čega se treba čuvati.

Načela ratnika

U Zakoniku ratnika postoje dve vrste načela koje se dele u četiri podvrste ili četiri ravni.

Te dve vrste su uobičajena načela i vanredna načela. Uobičajena načela su načelo viteštva i načelo oružja. Vanredna načela obuhvataju vojna načela i borbeno načela.

Načelo viteštva podrazumeva pranje ruku i nogu i kupanje ujutro i uveče, održavanje tela čistim, brijanje i češljanje kose svakog jutra, uobičajeno oblačenje prema godišnjem dobu i prilici, stalno nošenje lepeze za pojasom, da i ne spominjem dugi i kratki mač. Kada imate goste, ponašajte se prema njima uljudno, shodno njihovom položaju, izbegavajte prazne razgovore, čak i dok jedete činiju pirinča ili pijete šolju čaja, uvek pazite da ne budete aljkavi.

Ako ste u javnoj službi, kada niste na dužnosti ne treba da lenstvujete; čitajte, vežbajte kaligrafiju, razmišljajte o drevnim pričama ili o zakonu drevnih ratnika. Bez obzira da li šetate, stojite, sedite ili ste opušteno zavaljeni, ponašajte se i držite kao uzor istinskog ratnika.

Načelo oružja nalaže da se prvo nauči mačevanje, zatim baratanje kopljem, jahanje, streljaštvo, pucanje u metu i sve ostale ratničke veštine. Dužni ste da učite, vežbate i ovladate ratničkim veštinama, da biste uvek bili spremni da ih primenite.

Kada savladate ove dve ravni, načelo viteštva i načelo oružja, neće vam nedostajati ništa u pogledu uobičajenih načela. U očima običnih ljudi izgledaćete kao dobar ratnik, dostojan svog zanimanja. Međutim, ratnici su u biti ljudi koji deluju u vanrednim okolnostima. Kada dođe do građanskih nemira, ratnici na kratko ostavljaju po strani svoje viteške manire, prelaze na vojni rečnik sa svojim nadređenima, drugovima i potčinjenima, skidaju građansko odelo i oblače uniformu, uzimaju oružje i kreću ka neprijateljskoj teritoriji. Postoje mnogi načini i oblici izvođenja ovih postupaka, a zajednički naziv im je vojna načela. Neophodno je da se znaju.

Sledeća su borbeno načela. Kada se sukobe vaši neprijatelji i saveznici, ako vaš borbeni poredak i kretanje teku po zamisli, vi pobeđujete; u suprotnom, gubite prednost i doživljavate poraz. Postoje tradicionalne tajne raznih vrsta manevrisanja i borbenih poredaka; one se zovu borbeno načela. Neophodno je znati ih.

Vojna načela i borbeno načela su dve podvrste vanrednih načela.

Ratnik koji je usavršio četiri ravni uobičajenih i vanrednih načela i doveo ih do savršenstva smatra se vitezom najvišeg reda. Ako ste ovladali dvema ravnima uobičajenih načela, podobni ste da služite kao vitez, ali, ako niste savladali dve ravni vanrednih načela, ne možete postati zapovednik samuraja, vođa grupe, poglavar ili bilo šta slično.

Prema tome, u svetlu ove razlike, da bi neko postao svestrani ratnik, neophodno je da savlada zakone viteštva i oružja, kao i unutrašnje tajne vojnih i borbenih načela, te da bude rešen da nipošto ne odustane dok ne postane vitez najvišeg reda.

Ne zaboravljaj bitku

Ratnik mora dvadeset i četiri časa dnevno da ima na umu dug bitke - ne zaboravljajući ga nikad, bez obzira da li šeta, stoji mirno, ili opušteno sedi.

Japanski običaji se razlikuju od onih u drugim zemljama po tome što čak i pripadnici nižih klasa, kao na primer seljaci, trgovci i zanatlije poseduju zadržali kratki mač. To je japanski običaj, ali, uprkos tome, predstavnici ove tri niže klase ne postaju profesionalni vojnici.

U kućama ratnika, čak i podređeni i paževi uvek nose kratki mač, po pravilu; a koliko je tek neophodno za samostalnog viteza da ni jednog trenutka ne bude bez mačeva o boku. Zato zaista ozbiljni ratnici nose tupi ili drveni mač čak i u kupatilo.

Ako ste toliko obazrivi čak i kod kuće, koliko tek morate da budete kad izađete. Nije nemoguće da usput ili na mestu na koje ste pošli naletite na nekog pripitog, razjarenog čoveka ili na neku budalu i iznenada upadnete u dvoboj. Jedna stara izreka kaže: "Kada izađeš iz svog doma, to je kao da si ugledao neprijatelja". S obzirom da ste profesionalni ratnici i nosite mačeve o pojasu, ni jednog trenutka ne smete da zaboravite duh bitke.

Kad ne zaboravite duh bitke, vi se istovremeno spontano ponašate kao da neprekidno imate smrt na umu.

Ratnik koji nosi dva mača o pojasu, ali nije uneo duh bitke u svoje srce, samo je običan seljak ili trgovac u odeći ratnika.

Monasi ratnici

Još od starodrevnih vremena postoji u Japanu tradicija monaha-ratnika, tako da monasi i ratnici zaista imaju dosta toga zajedničkog.

Na primer, u zen školama, oni koje nazivaju bibliotekarima i vođama skupova jesu obični monasi, po statusu slični vojnicima u sporednim službama.

Na sledećoj ravni monaškog reda su činovnici i pomoćnici učitelja, koji po položaju odgovaraju vojnim oficirima kao što su kapetani, koji predvode vitezove jednog područja ili pešadiju.

Sad, iako su se odrekli sveta, kada obuku versku odoru i ponesu u rukama simbole autoriteta predvodeći velike skupine ljudi, oni se nazivaju starešine ili gospodari. To odgovara ratnicima koji nose sopstvene zastave, širite i zapovedničke palice, zapovednicima konjanika ili pešadije, koji predvode trupe i zapovedaju armijama, ili zapovednicima strelaca.

Međutim, kada se radi o učenju, način na koji mu ratnici pristupaju izgleda mnogo podređeniji u odnosu na način budističke braće. da objasnimo u tančine: budistički način je da monah, dok je još iskušenik, napušta svog učitelja i posećuje mnoge manastire i planine da bi sreo brojne učitelje i prosvetljene vođe kako bi ostvario uspeh u proučavanju zena; čak i kada se popne u hijerarhiji i postane pomoćnik učitelja, ili pak postane starešina ili učitelj, čak i kad prihvati starešinstvo nad glavnim hramom ili manastirom, on i dalje nastavlja da uči do krajnjih granica, a da se toga uopšte ne stidi, čekajući da dođe trenutak kada će postati narodni učitelj.

Bilo bi poželjno da tako bude i među ratnicima, ali i obični ratnici bez položaja, koji su u spoljnoj službi, plaćeni su čak i kada ne rade. S obzirom da imaju dovoljno hrane, odeće, da imaju smeštaj, čak i najmlađi među njima su oženjeni i imaju decu. Posao im je da odremaju ujutro i popodne, oni ne uče ili ne usavršavaju vojne veštine koje su obavezne za ratnike, a još manje se usredsređuju na dublje sadržaje vojnih i borbenih načela.

U takvom traćenju vremena, kako prolaze meseci i godine, kosa im sedi i počinju da ćelave. S obzirom da su već zašli u godine, stiču status počasnog penzionera. Ako, na primer, postanu izaslanici, oni odmah kreću i nekako privode posao kraju uz pomoć svojih kolega, ali ako dobiju neku neobičnu misiju u udaljenoj oblasti, zbune se i uznemire. Još dok se pripremaju za put, dobijaju profesionalne savete od prethodnika i pozajmljuju tradicionalnu knjigu protokola; a ako uspeju da obave misiju, može se reći da su dobro prošli. Ne možemo reći da bi stvari trebalo da se tako odvijaju u ovoj profesiji.

Da pojasnimo ovo malo bolje: zvanične dužnosti kaste ratnika su uopšteno određene, pa bi trebalo da ih naučite dok još niste u službi. Kad god se nađete u situaciji da na nekom skupu sretnete nekog sposobnog i iskusnog službenika, prekinite prazne razgovore i raspitajte se o onome što vam izgleda da bi moglo da vam koristi u budućnosti. Pitajte po nekoliko puta, slušajte pažljivo, pamtite sve. Pozajmite stare priručnike procedura i protokola, čak i ilustracije, i napravite kopije da biste kasnije mogli da ih koristite. tako, ukoliko usvojite u opštim crtama znanje o dužnosti različitih službi, ma koju službu da dobijete u bilo kom trenutku, trebalo bi da vam bude lako da je obavite.

Šta više, učenje kako se obavljaju poslovi od pretpostavljenih i od kolega, završavanje poslova uz njihovu pomoć, karakteristično je za mirna vremena. Nasuprot tome, u odsudnim

zbivanjima, niste u prilici da dobijete pomoć i vođstvo drugih, pa nema drugog načina nego da rešavate probleme po sopstvenoj proceni, na dobro ili na zlo.

Na primer, vojni inspektor treba da zna broj neprijateljskih trupa, nivo njihovog vojnog obrazovanja i spremnost, sigurnost utvrđenja, prednosti terena i izgleda za pobedu u boju. Zato se dužnost vojnog inspektora tradicionalno smatra teškom. Međutim, ako neko kao vojni inspektor pogreši u proceni, to možemo smatrati greškom pojedinca. Kada se radi o zapovedniku pešadije ili višem činu, koji ima autoritet da zapoveda, život i smrt trupa zavise od njih; a osramotiti ratnu zastavu usled nesposobnog i osionog zapovedništva predstavlja najveći zločin.

To je kao kada zen monah zapostavi učenje o religiji dok je još običan monah, ali na kraju postane starešina ili gospodar samo zato što je ostario i oćelavio, oblači šarenu mantiju, uzima znamenja vlasti i predvodi veliku grupu.

Međutim, kada takav šarlatan učini nešto neoprostivo pred ozbiljnim slušaocima, on postaje predmet ismevanja cele gomile; posramljen je jedino on i preostaje mu samo da se povuče - nema opasnosti za zajednicu. Nasuprot ovome, kada ratnik na položaju komandanta pogreši u komandovanju, on ugrožava živote svojih trupa i izaziva veliku štetu.

Veoma je važno da ovo razumete i shodno tome, iskoristite svoje slobodno vreme, kada niste na dužnosti, za usavršavanje i negovanje vojnih i borbenih načela. Trebalo bi da toliko učite i vežbate da ne ostane ni jedan zadatak koji ne biste mogli da obavite, uključujući i dužnost zapovednika.

Ispravno i pogrešno

Sve dok se shvata i prihvata da ratnici moraju da razumeju šta je ispravno a šta pogrešno, da nastoje da rade ispravno a izbegavaju pogrešno, put ratnika živi.

Ispravno i pogrešno znači dobro i zlo. Ispravno je dobro, pogrešno je zlo. Obični ljudi nisu sasvim lišeni razumevanja dobra i zla, ispravnog i pogrešnog, ali oni jednostavno nalaze da je zamorno i dosadno delovati ispravno i težiti dobroti. Pogrešno djelovati i loše se ponašati je zabavno i poznato, pa oni skreću ka pogrešnom i lošem i postaje im zamorno da rade ispravno i podstiču dobro.

Nije vredno truda čak ni da govorimo o potpunim bezumnicima koji nisu u stanju da razluče dobro od zla ili ispravno od pogrešnog. Kada jednom zaključite da je nešto pogrešno i loše, izbegavanje ispravnih zahteva i pravde i loše postupanje nikako ne priliče vitezu. To je primer nezrelosti modernih vremena. Možda se može reći da je ona nastala usled nedostatka istrajnosti kod ljudi. Nedostatak istrajnosti zvuči dobro, ali ćete videti da je on posledica kukavičluka.

Zbog toga ratnici smatraju da je neophodno da se uvek čuvaju pogrešnog i slede ispravno.

Dakle, postoje tri načina ispravnog delovanja.

Pretpostavimo da treba negde da idete sa jednim poznanikom koji poseduje tri kilograma zlata i želi da ih ostavi u vašoj kući dok se ne vratite, umesto da se gnjavi da ga nosi sa sobom. Pretpostavimo da uzmete to zlato i sakrijete ga u svojoj kući tako da ga niko ne može naći. Sada pretpostavimo da vaš poznanik umire tokom putovanja, možda od trovanja hranom ili od moždanog udara. Niko ne zna da je on ostavio zlato u vašoj kući, niko ne zna da ga vi imate.

Ako u ovakvim okolnostima vi jedino žalite zbog nesreće i izvestite o tom zlatu rođake preminulog, šaljući im ga što pre je moguće, onda se zaista može reći da ste postupili ispravno.

Sada pretpostavimo da je čovek sa zlatom bio više poznanik nego bliski prijatelj. Niko ne zna za zlato koje je ostavio kod vas, niko se neće raspitivati o njemu. U ovom trenutku se nalazite u pogodnim okolnostima, to je prava sreća; zašto da to ne prećutate?

Ako vas je stid što vam ovakve ideje padaju na pamet, i ako se predomislite i vratite zlato zakonskim naslednicima, moglo bi se reći da ste ispravno postupili zbog osećaja stida.

Sada pretpostavimo da neko u vašoj kući - možda supruga, dca ili neko od posluge - zna za to zlato.

Pretpostavimo da ste vratili zlato zakonskim naslednicima, zbog stida od nečeg što bi neko iz vašeg domaćinstva mogao pomisliti i iz straha od zakonskih posledica. Tada se može reći da ste delovali ispravno zbog stida u odnosu prema drugima.

Ali, šta bi ste uradili ako niko ne bi znao za zlato?

Čak i u tom slučaju, još uvek bi teško bilo reći da vi niste čovek koji zna šta je ispravno i shodno tome postupaju.

Tok usavršavanja staze ispravnog postupanja počinje od straha da će vas prezreti vaši bližnji, počevši od vaše porodice i posluge, a zatim se širi na uzdržavanje od pogrešnih postupaka i promišljeno ispravno postupanje iz straha da se ne osramotite i izložite poruzi čitavog društva. Ako postupate na ovaj način, prirodno je da će to postati navika, pa ćete na kraju razviti narav koja više voli da sledi ono što je ispravno, a prezire pogrešno.

Šta više, što se tiče ratničke srčanosti, one koji su rođeni hrabri ne mogu pomesti strele ili pucnjava na bojnom polju, bez obzira koliko je jaka; oni su svoja tela pretvorili u mete razapete između odanosti i dužnosti. Hrabrost njihovog duha koji stupa napred pokazuje se i fizički, pa ne treba posebno naglašavati da su sjajni u boju.

Postoje i oni koji su kolebljivi u opasnosti, srce im lupa a kolena klecaju, pa ipak idu napred, rame uz rame sa hrabrima, shvatajući da će njihovi saborci primetiti ako ne budu išli, odlučni da se ne izlažu kasnijem podsmehu.

Iako su daleko ispod onih koji su po prirodi hrabri, kada više puta prođu kroz okršaje, boreći se iz bitke u bitku, sve dok se ne naviknu na to, njihov um se na kraju ustali i oni postaju hvalevredni vitezovi, snažni i čvrsti, ne mnogo drugačiji od onih koji su hrabri po prirodi.

Prema tome, kada je u pitanju ispravno delovanje i hrabrost, nema ničeg na šta se možete osloniti osim na osećaj stida. Ako radite pogrešno i nije vas briga što će drugi reći da je to pogrešno, ako ste kukavice i ne marite što će se ljudi smeјati vašem beskičmenjaštvu, onda vas niko ne može naučiti ničemu.

Hrabri

Na putu ratnika, postoje samo tri stvari koje se smatraju suštinskim: odanost, dužnost i hrabrost. Govorimo o vitezovima koji su odani, vitezovima koji su posvećeni dužnosti i vitezovima koji su odvažni i snažni.

Ratnici koji u sebi objedinjuju ove tri vrline - odanost, dužnost i hrabrost - smatraju se vitezovima najvišeg reda.

Vitezovi najvišeg reda su retki, čak i među stotinama ili hiljadama ratnika. Što se tiče vitezova koji su odani radnici i vitezovi koji su posvećeni dužnosti, ta razlika se stalno pokazuje u njihovom ponašanju i lako je razaznati je.

Možda ćemo se upitati da li je uopšte moguće znati kakva je dužnost hrabrog čoveka u dobu mira u kome danas živimo, kada se ne odvija nikakav rat. Moguće je, kao što će se videti iz mog objašnjenja.

Uopšteno govoreći, hrabrost nije nešto što se vidi kada se obuče oklop, uzme oružje i bori u bici. Razlika između hrabrog čoveka i kukavice može se videti u svakodnevnom životu.

Onaj koji je hrabar po prirodi, ispoljava odanost i posvećenost poslodavcu i roditeljima, a ako ima makar malo slobodnog vremena on proučava literaturu i nastavlja da vežba borilačke veštine. On izbegava ličnu raskoš, ne želi da protraći čak ni novčić. To ne znači da je škrtica, nego da novac slobodno troši samo kada je to potrebno.

Ako mu pravila njegovog zanimanja zabranjuju da ide negde, ili ako to njegovi roditelji ne vole, izbegavaće da ide tamo čak i kad to želi. Odreći će se čak i onih stvari koji je teško odreći se, samoda bi izbegao da ozlovolji poslodavca i svoje roditelje.

On uvek održava kondiciju, a pošto želi da postigne nešto vrlo značajno u životu, uvek vodi računa o svom zdravlju, umereno se hrani i izbegava piće. Takođe se drži suzdržano u odnosu na seksualna osećanja, koja su glavni uzrok pometnje ljudskog roda, i ima strpljiv, trpeljiv stav prema svemu drugom.

Sve ovo održava mentalitet hrabrog čoveka.

Što se tiče kukavica, oni se samo površno pretvaraju da poštuju poslodavce i roditelje, a u stvari ne mare za njih. Oni ne izbegavaju stvari koje poslodavac zabranjuje ili one koje roditelji ne odobravaju; čak često posećuju mesta koja ne bi trebalo da posećuju i rade ono što ne bi trebalo da rade. Radeći kako im je volja, po navici dremaju ujutro i popodne. Oni ne vole da izučavaju literaturu, a ako i vežbaju borilačke veštine, ni jednom od njih se ne bave ozbiljno. Oni samo hvalisavo pričaju o veštinama koje nisu u stanju da zaista izvedu.

Oni su rasipni u trošenju na prazne ludorije i mondenske večere, ali izuzetno škrti za ono što im je neophodno. Ne misle na očuvanje nasledstva koje su dobili od roditelja, a još manje o obnavljanju vojne opreme.

Ako su bolešljivi, oni ne mogu da se aktivno uključe u javne službe; ne mareći za brige koje stvaraju roditeljima, prejedaju se, piju previše i postaju zavisni od seksa.

Ovakvo ponašanje i način života proizilaze iz slabosti i nezrelog uma nesposobnog da podnese i otrpi događaje. Ovo se u celini odnosi na mentalitet viteza kukavice.

Zbog svega ovoga tvrdim da se hrabrost i kukavičluk mogu jasno razlikovati u svakodnevnom životu.

Učtivost i poštovanje

Ova dva puta odanosti i porodične dužnosti nisu obavezni samo za ratnike; to važi i za zemljoradnike, zanatlije i trgovce.

I pored toga, kada se mladi ljudi ili sluge nevasпитano ophode prema svojim poslodavcima ili roditeljima, a na to im se ipak gleda kroz prste sve dok su iskreni u svojoj brizi prema poslodavcu i roditeljima, to može da prođe kao odanost i posvećenost porodici samo kod najniže tri klase. Na putu ratnika pak, ma koliko odanosti i posvećenosti prema porodici nosite u svom srcu, ako nemate učtivo ponašanje i poštovanje prema svojim poslodavcima i roditeljima, ne može se reći da ste u skladu sa tim putem.

Međutim, bilo da se radi o odnosu prema poslodavcu - što ne treba ni spominjati - ili o odnosu prema sopstvenim roditeljima, ni jedan častan ratnik nikad neće biti grub ili nemaran u njihovom prisustvu. Ali, prava odanost i porodična dužnost ratnika podrazumeva da uopšte niste nemarni čak ni kada im niste na oku, kada vaši poslodavci ili roditelji ne znaju šta radite. Vaše ponašanje u mrkloj noći ne treba da se razlikuje od onog po danu.

Gde god da spavate, ne pružajte noge u pravcu poslodavca. Kada pripremate naramke slame za vežbanje streljaštva, ne smete da dopustite da strele padaju u blizini poslodavca, a kada odlažete svoja koplja i mačeve na police, ne okrećite vrhove prema njemu.

Pored toga, sedite uspravno kad slušate ili govorite nešto od važnosti za poslodavca. Nije dobar znak kad se neko nemarno izležava i ogovara poslodavca, ili suviše površno čita pismo svojih roditelja, a potom ga baci ili iscepa kako bi od njega napravio čistač za lulu ili lampu.

Kada se ljudi ovakvog ponašanja nađu sa pripadnicima neke druge skupine na nekom drugom mestu, oni naširoko raspredaju o rđavim stranama skupine svog sopstvenog poslodavca. Ili, ako naiđu na nekog ko im laska, oni spremno ogovaraju svoje roditelje i braću, ismevajući ih i klevećući. Zbog ovakvog ponašanja, jednog dana će ih poslodavac ili roditelji kazniti, ili će se naći u ozbiljnoj nevolji, ili će umreti smrću ratnika koga je sreća napustila; ukoliko prežive, neće biti sposobni ni za šta, ili u najmanju ruku nikada neće voditi pristojan život.

Tokom Keišo ere (1596. - 1615.), živeo je hrabri vitez po imenu Kani Saizo, koji je bio zapovednik pešadije pod vođstvom Fukušime Masanorija, zapovednika levog krila Carske garde. Bio je čuvar čelične kapije dvorca Hirošima u Akiju. Pošto je stražario dan i noć i pošto je već bio vrlo star, povremeno je dremao kako bi se odmorio.

Jednom je jedan sluga koji je služio lično Masanoriju došao kod Saizoa baš kad je ovaj dremao i doneo prepelicu koju je uhvatio soko. Pomoćnik je objavio da je Saizou prepelicu poslao lično Gospodar Masanori, čiji soko ju je uhvatio.

Čuvši ovo, Saizo je odmah skočio, navukao na sebe ceremonijalno odelo koje je bio skinuo da bi dremnuo, i okrenuo se u pravcu štaba da bi primio poklon, rekavši da će odmah poći tamo da izrazi svoju zahvalnost. Zatim je izgrdio pomoćnika: "Iako si još skoro dečak, prava si budala! Ukoliko je ovo poruka od gospodara, prvo je trebalo da mi to najaviš, zatim da sačekaš da se spremim i tek onda da mi saopštiš poruku. Umesto toga, drznuo si se da mi preneseš poruku gospodara dok sam ležao! Da nisi samo dete, trebalo bi da budeš kažnjen za to, ali pošto vidim da si još dete, oprostiću ti."

Potresen, sluga je požurio nazad i ispričao paževima što je doživeo. To je čuo i Masanori, pozvao ga k sebi i pitao šta se desilo. sluga je ispričao ceo događaj. Priča se da je na to Masanori uzvratio: "Razumljivo je da je tvoja neučtivost razljutila Saizoa. Voleo bih da svi ratnici pokrajina Aki i Bizen imaju Saizoovo srce. Tada bi sve bilo moguće."

Veština jahanja

U starodrevna vremena, govori predanje, ratnici svih zvanja smatrali su streličarstvo i jahanje najvažnijim borilačkim veštinama. Ratnici su u današnje vreme usmereni na vežbanje mačevanja, baratanje kopljem i jahanje, kao osnovne veštine. Što se tiče ostalih borilačkih veština, poput streličarstva, pucanja iz vatrenog oružja, brzog potezanja mača i džjudžice (ju-jutsu), podrazumeva se da ih mladi ratnici redovno vežbaju ujutro i uveče. Kada čovek ostari, šta god da želi da uči, to i onako ne ide kako treba.

Za ratnike nižeg zvanja, osobito je poželjno da nauče dobro da jašu, tako da mogu da uzjašu svakog konja, čak i one žestoke ili jogunaste. Da objasnim. retki su poslušni konji koje je lako jahati; čak i kada ih ima, oni su rezervisani za velike ratnike, ne drže se u štalama ratnika nižeg zvanja. Ali, ako usavršite veštinu jahanja, možete da uzjašete konja koji je dobar, mada suviše divalj, vatren ili jogunast, i kupite ga po niskoj ceni; tako ćete uvek imati boljeg konja nego što biste inače mogli da priuštite.

Uopšteno gledano, biranje konja prema boji i dlaci važi samo za ratnika višeg ranga. Kada govorimo o ratniku nižeg ranga, naravno da neće odbaciti konja samo zbog boje i dlake; ukoliko je dobar jahač, razumno je da ga kupi.

Nekad davno živio je ratnik po imenu Kakugandži, koji je radio na tome da se klan Murakami učvrsti u provinciji Šin; bio je zapovednik oko tri stotine konjanika, a među njima je bilo i vrsnih strelaca. Imao je običaj da za svoje jahače odabere one konje koje obični ljudi uglavnom odbacuju zbog loše dlake. Umesto da svoje ratnike uvežbava u dvorištu za trening, vodio ih je u polja izvan tvrđave, po pedeset ili čak stotinu konjanika odjednom, a predvodio ih je lično on. Oni bi galopirali širom ravnice u svim pravcima, čas praveći se da padaju sa konja samo da bi hitro opet uzjahali, čas jašući samo da bi hitro sjahali, manevrišući tako lako da su postali čuveni kao izvrsni jahači.

Zbog svega ovoga, u to vreme čak su i pripadnici Takedo klana u provinciji Kai zazirali od tako strašnog protivnika kakav je bio Kakugandži iz provincije Šin. To je u velikoj meri doprinosilo Kakugandžijevom ugledu.

Uopšteno gledano, prema tradiciji, ratni konj bi trebalo da bude nešto viši od osrednjeg u srednjem delu tela, sa glavom srednje veličine i stražnjicom srednje veličine. Za ratnike nižih zvanja, međutim, koji nemaju rezervnog konja, poželjno je da konj ima veliko telo, da bude visok, sa što višom glavom i sa što širom zadnjicom. Ali, želja da se konj neprirodno preobrazi, istezanjem tetive na nogama da bi imao duži korak, ili sečenjem repne tetive kako ne bi podizao rep, predstavlja nastranost koja je posledica nepoznavanja puta ratnika.

Da objasnim. Konj kome su istegnute tetive na sve četiri noge lako se zamara kada ide uzbrdo, na dužim putovanjima, ili dok prelazi reku; tako da postaje beskoristan. Konj sa ispruženom repnom tetivom će se okliznuti zadnjim nogama kada preskače jarak ili kanal, a predanje kaže da je konj sa izuzetno širokom stražnjicom nepogodan za jahanje po uskom putu.

Postoje dve vrste zanimanja za konje, dobro i loše.

Zanimanje drevnih ratnika u pogledu konja odnosilo se na mogućnost upravljanja njima dok su pod teškim naoružanjem. Za njih su konji bili zamena za sopstvene noge. I još bitnije, u zavisnosti od okolnosti, njihovi konji su takođe mogli biti ranjeni ili ubijeni. Iako su konji samo životinje, ratnici su ih sažaljevali i uvek brinuli o tome da ih nahrane i istimare.

Zanimanje za konje u današnje vreme svodi se na to da ljudi misle da treba kupiti neukrotivog konja po povoljnoj ceni i ukrotiti ga, ili uzeti neko seosko ždrebe i uvežbati ga, sačekati kupca i prodati ga po mnogo većoj ceni. To je mentalitet trgovaca; to je još gore i od potpune nezainteresovanosti za konje.

Vojna i borbena načela

Oni koji se smatraju ratnicima, čak iako pripadaju nižem redu, treba da izaberu odgovarajućeg učitelja koji će ih obučavati veštini ratovanja, kako bi detaljno razumeli vojna i borbena načela, uključujući i unutrašnje tajne.

Neko će pomisliti da nije prikladno da ratnik nižeg reda uči vojna načela, ali to je pogrešan stav. Objasniću.

Tokom istorije, među ljudima koji su zadobili poštovanje kao zaštitnici pokrajina i prefektura, ili su se proslavili kao dobri generali, mnogi su se izdigli iz skromnih okolnosti, bez pomoći svog klana, da bi izvršili velika dela. Čak i danas, ukoliko imate niže zvanje, a namerite da se dokažete, nije nemoguće da postanete čak i oblasni zapovednik.

Povrh toga, ukoliko izučavaju vojnu nauku, oni koji su prirodno razboriti postaće još bistriji, dok će oni koji su po prirodi malo zaostali dostići nivo razvoja na kome više neće pričati gluposti. Zbog toga ratnici ne smeju da izostave izučavanje vojnih nauka.

Ali, ukoliko se na pogrešan način uče veštini ratovanja, oni postaju sujetni na svoje znanje, gledajući sa visine na one oko sebe. Sipanjem visokoumnih, ali netačnih teorija, oni obmanjuju mlade i upropašćuju njihov talenat. Iako koriste fraze koje prevazilaze njihove sposobnosti, a koje mogu delovati ispravno i istinito, u svom srcu oni su vrlo pohlepni, uvek preračunavajući dobitke i gubitke. Njihov karakter se postepeno kvari i oni čak potpuno gube narav ratnika. To je greška do koje dolazi prilikom polovične obuke iz ratnih nauka.

Ako hoćete da učite vojnu nauku, ne smete odustati na pola puta. Morate vežbati sve dok ne stignete do unutrašnjih tajni, da bi ste se najzad vratili izvornoj jednostavnosti i živeli u miru.

Ukoliko, međutim, trošite dane površno učeći vojne nauke, pa zato niste u stanju da dosegnete unutrašnja načela, zbog čega gubite mogućnosti da se vratite izvornoj jednostavnosti, ostajete osujećeni i obeshrabreni, što je krajnje žalosno.

U tom kontekstu, povratak jednostavnosti odnosi se na stanje vašeg uma kakvo je bilo pre nego što ste počeli da izučavate vojne nauke. Uopšteno govoreći, kao u slučaju testa od pasulja, koje zaudara na testo od pasulja, još od drevnih vremena postoji izreka: kad sretnes vojnog stručnjaka koji zaudara na vojne nauke, taj smrad je nepodnošljiv.

DRUGI DEO

Upravljanje domom

Ukoliko ratnikova žena svojim ponašanjem izazove njegovu ljutnju, on treba da joj objasni razloge svoje ljutnje i posavetuje je tako da ona to razume. Ukoliko je to neka sitnica, razumno je da oprost i trpeljivo pređe preko toga. Međutim, ako ona sve vreme ima loš stav i na kraju se pokaže kao loša, on se naprosto razvodi i vraća je njenim roditeljima. To je, međutim, izuzetak.

U svakom slučaju, ukoliko ratnik ne sluša ovaj savet, nego viče na svoju ženu, koju bi trebalo poštovati kao gospodaricu doma, grdeći je nepristojnim rečima, to možda priliči radnicima iz zabačenih sokaka poslovnog dela grada, ali svakako ne priliči ponašanju jednog viteza ratnika.

Još mnogo više je za osudu pretiti mačem ili je udariti pesnicom - to je užasno ponašanje, karakteristično za ratnika kukavicu.

Da objasnim. Žena koja je rođena u porodici ratnika i stasala je za udaju nipošto ne bi otpela udarac da je muškarac, ali zbog svog nižeg položaja kao žena nema izbora nego da to plaćući trpi. Zlostavljati nekog ko ne može da uzvрати udarac je nešto što hrabar ratnik naprosto ne čini. Onog ko uzima ono što hrabar ratnik odbacuje nazivamo kukavicom.

Rođaci

U svakodnevnom životu, sinovi vaše starije braće kao i sinovi mlađe braće se svi zajedno nazivaju rođacima (bratancima). Sinovi sestara udatih u druge porodice se takođe nazivaju rođacima (sestrićima). Međutim, misliti o njima kao da među njima nema razlike mogu samo seljaci ili građani; drugačije je kod ratnika.

Na primer, sin najstarijeg brata koji je imenovan za naslednika može biti vaš bratanac, ali s obzirom da će on naslediti vaše roditelje i vašeg brata, on se mora smatrati glavom porodice. Iako je on kao vaš bratanac mlađi od vas, prema njemu postupate sa istim poštovanjem kakvo ukazujete roditeljima i starijem bratu. Vi se ne ponašate prema njemu kao prema bratancu, nego sa istim poštovanjem kakvo bi ste ukazali precima klana.

Što se tiče drugog i trećeg sina starijeg brata, kao i dece vaše mlađe braće, važi uobičajeni odnos stric - bratanci. Što se tiče sinova vaših sestara, iako su i oni vaši rođaci, s obzirom da imaju različita prezimena, razumno je da budete svesno uzdržani u svom uobičajenom ophođenju sa njima kao i u pismima koje im pišete.

Kada jednom pošaljete svog bratanca, mlađeg brata ili čak svog sina u drugu porodicu na usvajanje, treba da zauzmete isti stav. Bez obzira na to kakav način govora koristite na domaćim sastancima i skupovima, kada stupite u kontakt sa pripadnicima drugih porodica ili iz drugih krajeva, razumno je da se ponašate uzdržano.

Ukoliko želite da se ponašate prema svome sinu ili mlađem bratu kao da su još uvek vaš sin ili mlađi brat, iako ste ih dali na usvojenje u drugu porodicu, nećete izbeći kritiku rođaka i slugu njihovih poočima. Reći će vam da bi, ukoliko želite da zadržite takav stav, bilo bolje da ih povedete nazad sa sobom.

Ako, međutim, poočim nema bliskih rođaka, njegovim domaćinstvom se ne upravlja kako treba, a usvojeni sin teško da može nešto naslediti, u tom slučaju, ukoliko se radi o vašem sinu ili mlađem bratu, teško to možete da prenebregnete. U toj situaciji, morate brinuti o njemu, iz nužnosti.

Zatim, pretpostavimo da ste udali svoju kćer, a njen muž umire pošto ona rodi sina. U tom slučaju je vaš unuk tehnički glava svoje kuće; u pogledu nasleđa, u svemu o čemu bi trebalo porazgovarati sa rođacima kćerkinog pokojnog muža, osamdeset do devedeset procenata odluka bi trebalo prepustiti njima.

Međutim, ukoliko dete postane štićenik tih rođaka kao naslednik osiromašenog oca, tada je, na kraju krajeva, razumno da se pobrinete o svojoj kćerki u nevolji, pa morate da se brinete o oboma.

Ukoliko je imanje pokojnog muža dovoljno, ili ako on poseduje neku ušteđevinu, ipak se očekuje da ženina rodbina to ne dira. Čak i ako je unuk još uvek dete, ako preuzimate birgu o njemu, u dogovoru sa svojom kćerkom, ako ne dobijete potpunu saglasnost, bićete podložni kritici drugih.

Sada, pretpostavimo da u porodici direktnog potomka vašeg klana, ili u direktnoj liniji vaših predaka, ili među vašim stegonošama, dođe do opadanja bogatstva i osipanja ugleda u svetu. Kao vitez, ne bi bilo ispravno da se distancirate od njih, već bi trebalo da zadržite dobre odnose i vidate se sa njima s vremena na vreme. Biti oportunist i prijatelj samo u dobru, poštujući nedostojne dok gledate kako se penju lestvicom uspeha, a prezirući dostojne kad vidite da padaju, to je narav seljaka ili trgovca; nikako ne priliči ratniku.

Štedljivost

Ratnici u javnoj službi, bez obzira na nivo svog zvanja, moraju uvek biti štedljivi i paziti da ne troše previše.

U slučaju plaćenih vitezova, međutim, čak i ako u određenom trenutku ostanu bez prebijene pare, ukoliko brzo izmene način mišljenja i uštede kad god je to moguće, pedantno krešujući svoje izdatke, oni mogu brzo oporaviti svoje prihode. To je zato što imaju višak.

Ukoliko vitezovi nižeg zvanja podražavaju one višeg zvanja, previše trošeći na razne beskorisne sitnice, pošto nemaju nikakav višak, a sem toga su im žudnje nezasite, ma koliko da štede, ne mogu nadoknaditi potrošeno. Oni će na kraju propasti, do potpunog bankrotstva.

Lični izdaci su privatna stvar, ali oni koji su u javnoj službi, moraju da žive na ravnoj nozi sa svojim kolegama, pa je neizbežno da se izlože određenim troškovima. Pod takvim uslovima, ukoliko je neko na gubitku, pa se zato upusti u spletkarenje, govoreći ono što nikad ne bi trebalo da kaže i radeći ono što ne bi smeo da radi, stičući tako loš ugled, to je greška koja u osnovi proizilazi iz finansijskih nevolja.

Otuda, počev od toga što ovoga morate da budete potpuno svesni, trebalo bi da živite u skladu sa svojim primanjima, da vodite računa da ne trošite na beskorisne stvari, čak ni sitnice, i da trošite novac samo na neophodne potrebe. To je put štedljivosti.

Ipak, postoji nešto o štedljivosti što mora da se razume. Dok ste opsednuti štednjom, ne volite da trošite novac, usmereni samo na škrtarenje i čuvanje - mada brzo obnavljate svoj imetak i postajete možda i bogatiji nego što ste bili, ako pri tome postanete gramzivi i škrti, i na kraju zanemarite obaveze i dužnosti jer je jedino o čemu mislite kako da sačuvate novac, to se onda pretvara u tvrdičluk.

Ma kako da se na to gleda među seljacima i građanima, ali vitez tvrdica zaista zaslužuje prezir. To je zato što onaj koji mrzi da troši novac - a takvih ima mnogo u svetu - neće čak ni za dostojan cilj žrtvovati svoj jedan i jedini život. Zbog toga su naši stari govorili da je tvrdica drugo ime za kukavicu.

Gradnja kuće

Kada ratnik u javnoj službi nameri da gradi kuću, logično je da povede računa o njenom spoljašnjem izgledu - kapija, kuća za  uvara, predsoblje i dnevna soba treba da budu onoliko lepi koliko priliči zvanju ratnika.

Da objasnim. U svim gradovima sa zamkovima posetio i iz drugih gradova i drugih provincija mogu pri i samo do spoljašnjeg kruga i odatle razgledati. Ukoliko su kuće ratnika lepe i deluju skladno, izgleda e da je to zasluga i gospodara zamka.

Po strani toga, kada se grade unutrašnji stanovi za ženu i decu i slično, razumno je da se gradi bilo kojim materijalom koji štiti od kiše, bez obzira koliko je ružan, da bi se što manje potrošilo na izgradnju.

Da objasnim. U vreme ratovanja, čak i velmo u koji je gospodar zamka uvek brine mogućnost da bude opkoljen i opsednut u svojoj tvrđavi, pa se zbog toga kuće ratnika u drugom i trećem krugu po pravilu grade tako da budu niske, sku ene i lagane konstrukcije. Posebno ratnici iz spoljašnjeg kruga, koji spaljuju svoje sopstvene kuće tokom krize, nemaju šanse da izgrade kuće koje bi bile trajne. Zato se kuća tako slabe izrade opisuje kao koliba za spavanje.

Sa te tačke gledišta, čak i u sadašnje mirnodopsko vreme, vitezovi koji neguju put ratnika ne treba da grade savremene kuće kao da će zauvek  iveti u njima.

Povrh toga, za slučaj požara, neophodno je izgraditi jednu dovoljno udaljenu kolibu. Ukoliko ovo ne uzmete u obzir i previše potrošite na izgradnju, svesno ulazeći u dugove, to se može nazvati jedino nastrano  u.

Vojna oprema

Vitezovi u javnoj službi moraju propisno čuvati vojnu opremu i oružje, baš kako i priliči njihovom zvanju. Tu spadaju stvari koje po vojnim pravilima spadaju u svaku kuću kao i one koje određuje poslodavac, kao što su na primer: lična znamenja, kacige sa perjanicama,

znamenja na kopljima, znamenja za rukav, znamenja za glasnike - jednom rečju znamenja za raspoznavanje koja moraju uvek biti obezbeđena za celu kuću.

Ukoliko pokušate da nabavite ove stvari na vrat na nos, u trenutku neke opasnosti, biće očigledno da ste to sve vreme zanemarivali, pa ne treba ni reći koliko će vas ljudi prezirati. U drevnim pravilnicima ratničkih porodica kaže se da su oni koje su ubili sopstveni saveznici jer nisu posedovali raspoznatljiva znamenja umrli ni za šta. Zato nema mesta za nemar.

Na primer, pretpostavimo da ste dali da se oštrice mačeva vaših slugu izrade od drveta ili bambusa, jer pretpostavljate da oni neće morati da ubiju nikog; ili pretpostavimo da ima nemarnih ljudi koji hodaju okolo bez tkanine oko bedara, pretpostavljajući da to nije nužno, a vi im dozvolite da hodaju tako neodeveni. To je neoprostivo.

To još mnogo više važi za vitezove u službi. Bez obzira koliko je određeno doba mirno, a opet ne uzima u obzir mogućnost da do rata zaista dođe i ne opremi se u potpunosti neophodnom vojnom opremom i naoružanjem, on je sto puta nemarniji od onih koji imaju mačeve sa drvenim ili bambusovim sečivom ili mladih i pratilaca koji ne nose tkaninu oko bedara.

Zbog svega ovoga, kada je u pitanju vojna oprema, treba svesno izbeći aljkavost. U tom smislu, ima nekih stvari koje valja shvatiti.

Pretpostavimo da ratnik nižeg zvanja pođe da nabavi skroz novu opremu i namerava, na primer, da potroši tri zlatnika za čitavu opremu. On bi trebalo da planira da potroši dve trećine na oklop i kacigu, a ostalo na donji veš, pantalone, košulje, kaput, štitnik za lice, pancir, bič, lepezu, garnituru za jelo, torbu za opremu, porcije za kantu i ostalo. Neophodno je pripremiti svu neophodnu opremu kao i oklop.

Čak i ako je neko mlad i jak, štaviše, razumno je da ne kupi težak oklop od debelog metala, velike zastave, kao ni velike perjanice za šlem. Oklop načinjen prema snazi čoveka u cvetu mladosti postaje beskoristan kada čovek ostari. Pored toga, bez obzira koliko ste mladi, ukoliko klonete ili budete ranjeni na bojnopolju, čak i oklop od laganog metala će vas sigurno vući ka zemlji i izmoriti vas. Zbog toga kažem da nije poželjno uzeti težak oklop.

A što se tiče velikih zastava i velike perjanice na šlemu, ako ste ih koristili u svim bitkama još od mladosti i ako za njih zna ceo svet, teško je odbaciti ih naprosto zato što vam postaju opterećenje kad ostarite.

Opremanje potčinjenih

Ratnik nižeg zvanja ne može zapovedati velikom broju ratnika, čak ni u vanrednim okolnostima, pa ih ne može ni naoružati ničim osim kopljem. Ako se to koplje slomi, biće jedno koplje manje, tako da je logično pripremiti rezervi vrh koplja, koji pristaje svakoj dršci, makar to bio i štap od bambusa.

Takođe, obavezno nabavite potčinjenima duge mačeve žilave građe, čak i ako su donekle oštećeni. Obezbedite oklop sa čeličnom kacigom za mlade vojnike, naprsnike, kape i čelične šešire za lakeje i paževe; čak i ako ste ratnik nižeg reda, treba da se postarate da im obezbedite osnovnu telesnu zaštitu.

Šta više, s obzirom da u dvoboju mač može da udari o oklop ili kacigu, on može i da se oštetiti. Zato je neophodno za svaki slučaj posedovati dodatni mač. Zato, kad vodite svoje potčinjene, razumno je da paž nosi vaš dodatni mač, dok će pažev mač nositi nosač sandala ili konjušar.

Ratnici

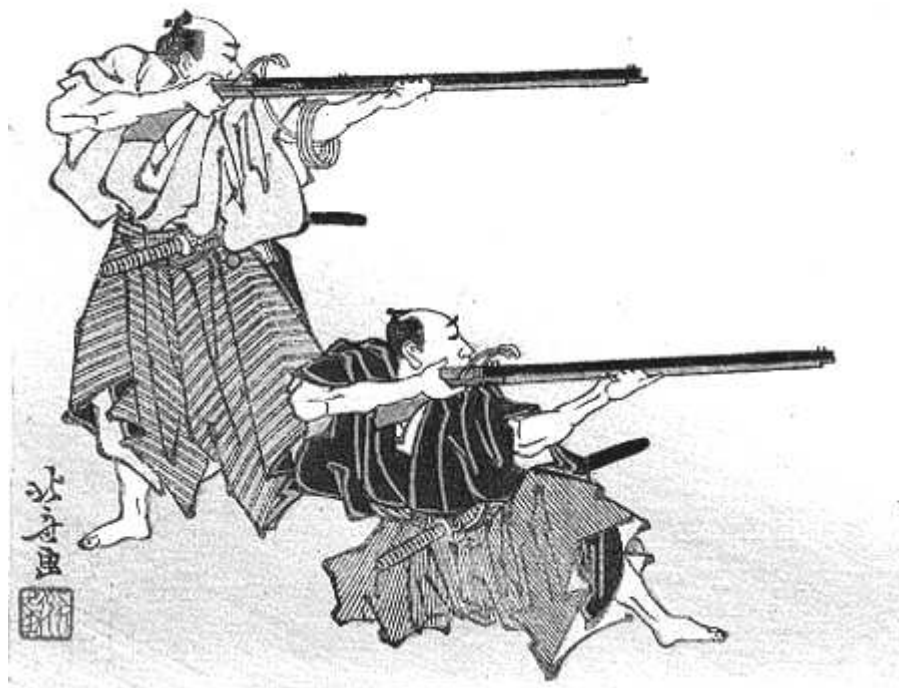
Ratnici službenici čija dužnost upravo jeste da kažnjavaju zločince što remete javni red i mir i da na taj način obezbeđuju sigurnost članovima ostale tri klase.

Prema tome, čak i ako ste nižeg zvanja, kao ratnik ne bi trebalo da zlostavljate ostale tri klase, niti da loše postupate prema njima.

Preterano oporezovati zemljoradnike i izrabljivati ih svim vrstama kuluka ili uzimati od zanatlija robu na veresiju, a ne plaćati im, ili kupovati od trgovaca na kredit, a ne izravhati račun, ili pozajmiti od nekog novac pa ne vratiti dug - sve su to velike nepravde.

Ako ovo razumete, treba da se postarate da postupate sa razumevanjem prema zemljoradnicima u vašoj oblasti; da povedete računa da zanatlije ne propadnu; da vraćate zajmove trgovcima, na rate, ukoliko nije moguće isplatiti čitavu sumu odjednom, tako da ih ne dovedete do gubitaka.

Dužnost ratnika je da spreče hajdučiju, te tako ne priliči da se i sami hajdučki ponašaju.

Skromnost

Sve do pre nekih pedesetak ili šezdeset godina, kada se govorilo o ratniku bez gospodara i njegovom putu, izraz "tražiti bar dodatnog konja", značio je tražiti platu od bar 500 kokua pirinča (jedna koku je 5.119 bušela - bušel je 36 litara). Izraz "tražiti bar jednog iznurenog konja" značio je tražiti 300 kokua, a da to ne kažete izravno. Izraz "zaraditi bar za zarđalo koplje" značio je dobiti službu za 100 kokua.

Taj stari način ratnika održao se i do dan-danas, a ti izrazi potekli su usled ustezanja da se jasno izrazi željena plata. U to vreme, postojala je poslovice "soko, čak i kad je gladan, ne jede žito; ratnik, čak i ako nije jeo, zabavlja se čačkalicom". Mladi ljudi nisu govorili o stvarima kao što je prihod i o tome kako da se domognu udobnog života, a pocrveneli bi kada čuju da se razgovara o seksu.

Za one koji se smatraju ratnicima, poželjno je da nastoje da oponašaju stare ratnike, čak i ako to ne mogu u potpunosti da postignu. Ako smatrate da je "nos, čak i ako je kriv, dovoljno dobar sve dok možeš da dišeš na njega", onda tu više nema šta da se doda.

Izbor prijatelja

Ratnik u javnoj službi može imati mnogo saradnika, ali je prirodno da stekne prijatelje među ratnicima koji su hrabri, uticajni, pošteni i razboriti. Nema mnogo takvih ratnika, pa ako među vašim brojnim prijateljima ima bar jedan takav, on vam može biti od velike pomoći u nuždi.

Uopšteno gledano, ratniku priliči da bude probirljiv kada su u pitanju prijateljstva, da se n zbližava sa bilo kim, da ne jede i ne pije u društvu i ne pravi česte posete. Evo da objasnim.

Ratnici mogu da se sprijatelje tek pošto jedan drugom zavire u srce. Ratnici ne treba da se druže sa nekim slučajno, samo radi ugođaja ili prisnog razgovora. Ukoliko potpuno izgube osećaj za pristojnost, ponašaju se familijarno, noći provode u pevanju, ukoliko osećaju da su sa nekim u toliko dobrim odnosima da ne moraju da paze šta pričaju, može se dogoditi da se na kraju posvađaju i prestanu da govore.

Ukoliko nemaju nekog ko će da ih pomiri, može im se desiti da se na kraju okanu prijateljstva, ne trudeći se da isprave stvari. Otuda, njihov spoljašnji izgled može biti nalik pravom ratniku, ali njihova psihologija ista kao kod običnih ratnika. Toga se treba čuvati.

Prijateljska prednost

Ispravno je da se ratnik ponosi time što je pouzdan, to i jeste u skladu sa viteškim zakonima. Međutim, ako se bezrazložno razmećete pouzdanošću, pojavljujući se tamo gde nemate posla, preuzimajući na sebe teret kojim ne bi valjalo da se opterećujete, nazvaće vas nametljivcem, trčkaralom; to uopšte nije dobro. Čak i ako okolnosti izgledaju tako da vas se tiču, najbolje je da se ne mešate, ukoliko to niko od vas ne traži.

Da objasnim. Ako ste ratnik, kada se prihvatite da nekom učinite uslugu, morate da uzmete na sebe to da učinite, ma koliko to bilo teško. Zavisno od okolnosti, nije nemoguće da stvari krenu takvim tokom da budete prinuđeni da žrtvujete svoj život za poslodavca, svoje roditelje ili svoju braću. Zato savetujem da se ne razmećete pouzdanošću bez pravog razloga.

Kada bi drevne ratnike zamolili za uslugu, oni bi razmotrili mogućnost da to učine, pa ako bi zaključili da je to neizvodljivo, odbili bi i da počnu sa tim. Čak i kada ni im nešto izgledalo izvodljivo, oni bi se složili da se u to upuste tek nakon pažljivog razmatranja; zato sve sa čime bi se oni zbilja složili, bilo bi sprovedeno bez greške.

Zbog toga su neki čak i izašli na glas kao stručnjaci za rešavanje pitanja.

Ako, međutim, bez odgovarajućeg razmatranja smesta pristanete na sve što ljudi od vas traže, a nije vas briga ako u tome ne uspete, postaćete poznati kao beskorisna osoba.

A sad, takođe bi trebalo da dobro razmislite pre nego što izložite svoje mišljenje drugima ili prigovorite njihovom stavu. Iako nije mnogo bitno ako ljudi previše iznose svoje stavove, bez obzira kakvi su, kada se obraćaju svojim roditeljima, učiteljima, braći, rođacima, deci, učenicima ili nećacima, ipak ono što ratnik govori mora biti izrečeno sa taktom i pažnjom. A toga se treba držati u još mnogo većoj meri kada se razgovara sa prijateljima i kolegama; u tom slučaju je taktičnost još potrebnija.

A opet, nije uobičajeno da potpuno odbijete da posavetujete nekog ko vam zatraži savet zato što je to van vaše nadležnosti. Kad jednom postanete nečiji poverenik, vašu pouzdanost u određenoj meri pokazuje to što ćete slediti istinu i slobodno izraziti svoje mišljenje čak i ako se onom drugom ne sviđa to što govorite.

Međutim, ako ste malodušni i plašite se da kažete istinu, iz straha da nekog ne uvredite ili uznemirite, pa zato pričate ono što je pogodno umesto onog što je ispravno, podstičući tako druge da kažu ono što ne bi trebalo, ili ih navodite da pogreše na njihovu štetu, tada ste beskorisni kao savetnik.

A opet, ako se radi o oljudima koji u toj meri nemaju pameti da odbacuju vaš savet i prave greške zbog sopstvene nemarnosti, nastojeći uporno da rade po svom, sa njima ne možete da održavate prijateljske odnose.

Prekid odnosa

Ratnik u javnoj službi među svojim saradnicima može imati nekog sa kime je iz nekog razloga prekinuo vezu. U slučaju da im poslodavac naredi da rade zajedno, on bi trebalo da ode pravo k njemu i kaže mu: "Određen sam da radim u istoj kancelariji sa tobom i ja sam prihvatio nalog. Iako više ne razgovaram sa tobom, sada kada smo određeni da delimo kancelariju, hajde da se bez ustezanja međusobno dogovaramo, kako bi zvanični posao mogao da se odvija bez smetnji.

S obzirom da si moj prethodnik i stariji kolega u ovoj kancelariji, molim te da me vodiš u svemu. Međutim, ukoliko ti i ja budemo određeni u različite kancelarije koliko sutra, i ne budemo više saradnici, tada ponovo nećemo imati ništa jedan sa drugim. Do tada, neka u našem uzajamnom obraćanju ne bude nikakvih prepreka."

Razjasniti stvari na taj način i raditi zajednički je ono pravo što ratnik treba da radi. Još pre je to slučaj sa saradnicima sa kojima niste imali nikakvih problema - ako radite u istoj kancelariji, trebalo bi da budete u stanju da se nesmetano savetujete.

Sada, pretpostavimo da neko nema dovoljno dobrote da se pobrine da jedan neiskusni novi radnik obavi svoj posao, pa uživa kada vidi kako taj greši. To je loše i podlo, ne, to je nedopustivo. Ratnici takve naravi će sigurno uraditi nešto kukavički u vreme rata, na primer, prigrabiće zasluge drugih u boju, ili će ubijati ljude na svojoj strani. To je nešto od čega se treba dobro čuvati.

Slava

Ratnik bi morao redovno da čita stare spise kako bi se očeličio. U slavnim knjigama kao što su *Kojoj Gunkan*, *Nobunaga-ki*, *Taiko-ki* i slične, i u zapisima o bitkama, pomenuta su imena onih koji su se istakli svojim delima, a zapisan je i ukupan broj poginulih. Među tolikim hiljadama ili stotinama mrtvih mora da ima mnogo njih koji su vitezovi najvišeg reda, a čija imena nisu zabeležena, jer nisu uradili ništa posebno čime bi to zaslužili. Imena ratnika koji su se istakli u bitkama su zabeležena, čak i ako su nižeg reda.

Bol onih koji su umrli sramno, i onih koji su umrli slavno kada im je neprijatelj skinuo glavu, bio je isti. Kada to uvidite, ispravan stav ratnika ogleda se u odluci da, ako već treba da poginete, možete bar da poginete junački, zadivivši podjednako i neprijatelje i saveznike, budući ožaljeni od poslodavca i zapovednika, te slavljani od novih naraštaja za sva vremena.

Nasuprot tome, zaostajati za drugima u napadu, a starati se da uvek budete prvi u povlačenju, ili se saginjati iza saboraca u gustoj vatri tokom opsade neprijateljskog zamka, koristeći ih kao štit, a onda biti oboren nekom zalutalom strelom, pregažen stopama svojih saveznika, umreti kao pseto, izgubiti život, najdragocenije što postoji - to je najveće poniženje, situacija za žaljenje, nema gore gluposti za ratnika.

Kontemplirajte dobro o ovome, nastojte da se udubite u ovo, primenjujući to i danju i noću.

Hvalisanje i kritike

Među ratnicima svakako postoje i hvalisavci i kritičari; oni naizgled liče, ali treba shvatiti da su oni vrlo različiti.

Da objasnim. Među ratnicima iz davnine bio je priličan broj vitezova koji su izašli na glas kao hvalisavci. Čak i među barjaktarima šoguna bilo je nekoliko hvalisavaca. U njihovo vreme, u svakoj provinciji u upravama velikaških kuća, postojala je nekolicina ratnika poznatih kao hvalisavci. Svi ovi hvalisavci stalno su se isticali u vojnoj službi, a i u pogledu poštovanja zakona ratnika ništa im nije falilo; pa ipak ih je u društvenom i profesionalnom smislu unazađivala činjenica da su ponekad mogli da budu toliko tvrdoglavi da ih niko ne bi prihvatao za savetnike. Njihova primanja i položaji nisu odgovarali njihovom ugledu, pa su otuda razvili nehajan stav, govoreći sve što bi hteli, kad god im se prohte. A ipak njihovi

vlastelini sa svojim glavnim savetnicima uopšte nisu obraćali pažnju na njih, pa su oni postajali sve slobodniji, iznoseći vrline i poroke ljudi bez ograničenja ili izvinjenja, ostajući hvalisavci do kraja svog života.

Što se tiče današnjih hvalisavaca, oni nikad nisu ni obukli oklop; a ipak, kada se nađu sa svojim pajtašima, oni kritikuju način rada svojih poslodavaca ili ličnu politiku saveta upravnika; a pored toga, do mile volje ogovaraju svoje poznanike i kolege. Ljudi slični ovima, slaboumnici koji misle da su samo oni pametni, veoma se razlikuju od hvalisavaca iz drevnih vremena. Ono što oni govore pre bi se moglo nazvati razglabanjem ili trućanjem.

Putovanje

Kada vitezovi u javnoj službi putuju, oni nižeg zvanja će možda morati da jašu tovarne konje. U tom slučaju, treba da osiguraju svoje duge i kratke mačeve, da im slučajno ne iskoče iz korica ako možda padnu s konja.

Pa ipak ne bi trebalo da zavijate balčake u peškire ili nešto slično da bi ste ih obezbedili. Isto se odnosi na omotavanje koplja konopcem da bi bilo bezbedno. To nije stvar samo ličnog nemara - prtljag je obeležen, nosi ime vašeg poslodavca pa će se zbog takvih stvari sami maniri i pravila ustanove vašeg poslodavca ukazati u lošem svetlu.

Sad, u današnje vreme postoji običaj da se konji menjaju, što je u nadležnosti konjušara. Ako je jahač ispred vas vitez, sačekajte da vidite da je on sjahao na konjušarevu molbu; onda i vi možete da sjašete. Razlog za ovo je sledeći: ukoliko vi sjašete čim konjušar kaže i stanete pored konja čekajući, ako prethodni jahač kaže da ne želi da menja jahaće konje, vi ne možete tražiti zamenu. U tom slučaju, iako ste već sjahali, moraćete ponovo da uzjašete istog konja, iz poštovanja prema drugom čoveku.

Na putu, na rekama koje se mogu pregaziti, postarajte se da iznajmite nosače koji će vas preneti na drugu obalu. Ukoliko prelazite sami, samo da biste izbegli taj mali trošak, ili zato što smatrate da ste stručnjak u vodi, a onda se konj spotakne i prtljag se nakvasi, ili se neki vaš potčinjeni povredi, to je velika greška.

Što se tiče onih koji se ukrcaju na skele u Jokaičiju ili uzmu brod u Avazuu misleći da idu prečicom, oni su krajnje budalasti. Ukoliko počne nevreme dok ste na brodu na Kuvani, kuda svi idu, tada imate opravdanje. Ali, ako upadnete u nevolju zbog sopstvene odluke da krenete sporednim putem i nešto pođe naopako, tada nemate opravdanja.

Zbog toga jedna stara pesma kaže:

*Čak i ako prelazak Mosta strela
Predstavlja prečicu za ratnika,
I kad žuri, najbolje je da pođe zaobilaznim putem -
Dugim mostom na Seti.*

Ovaj savet ne važi samo za putovanje; ovakav stav treba imati u odnosu na sve.

Upozorenje protiv klevete

Za vitezove zaposlene u javnoj službi, neophodno je da se uvek klone ogovaranja, čak i kada vide ili čuju nešto loše o svojim saradnicima.

Razlog za ovo je što nikad ne znate kakvu bi grešku ili nesporazum vi sami mogli da izazovete. Šta više, starije izvršitelje i činovnike je postavio vrhovni vlastelin koji je zaposlio i vas, u skladu sa svojim nazorima; prema tome, govoriti loše o njima isto je što i klevetati svoga poslodavca.

Šta više, možda ćete zbog nečega morati da te ljude molite za nešto, i tada ćete morati da motrite kada su dobre volje i da ih molite sklopljenih ruku i na kolenima, zatvarajući svoja usta koja su sve do tog trenutka klevetala i kritikovala. Bez obzira o čemu se radi, to nisu reči koje bi trebalo da izađu iz usta nekog ko se smatra ratnikom.

Starateljstvo

Ako bi vitez tokom ratnog perioda pao u boju pošto se dobro boriom, ili bio smrtno ranjen pa na kraju umro, iz posebnog uvažavanja vlastelin ili zapovednik bi dozvolio vitezovom sinu - ako ga je imao - da nasledi njegov položaj bez konkurencije, čak i ako je dečak tek rođen te iste godine.

U tom slučaju, s obzirom da je dete suviše mlado za vojne akcije, ukoliko mlađi brat njegovog oca nije bio u službi, gospodar je mogao da ga naimenuje da privremeno nasledi svog starijeg brata i brine o mladom nasledniku do punoletstva. Ovo se nazivalo starateljstvom.

Postoji drevni zakon starateljstva. Ako nasledite svog starijeg brata pod pomenutim okolnostima, razumno je da mislite o svom bratancu kao o sopstvenom sinu i odgajate ga sa iskrenim saosećanjem.

Zatim, ako ste nasledili svog starijeg brata, neophodno je da skupite svu vojnu opremu, opremu za konje i ostala raznovrsna oruđa, detaljno ih pregledate i napravite popis svega toga unutar porodice, u prisustvu jednog ili dva svedoka sa strane.

Kada dečak napuni petnaest godina, treba da napišete pismo kojim zahtevate da mu se položaj koji ste mu čuvali sada vrati, i da mu se dopusti da stupi u službu dogodine, kada puni šesnaest i može da prihvati dužnosti viteza, premda je još mlad.

U tom trenutku, u zavisnosti od zvanja, nije nemoguće da vam kažu kako je vaš zahtev prihvatljiv, ali bi valjalo da nastavite sa svojim poslom još dve ili tri godine, pošto je vaš bratanac još mlad. Ma koliko da nastoje na tome, odbijte: zatim, kada odobre vaš zahtev, predajte sve što je pokojni otac posedovao, prema popisu koji ste napravili na početku starateljstva. Ukoliko su još neke stvari nabavljene tokom vašeg starateljstva, a trebalo bi ih predati, popišite ih i takođe predajte.

I onda, ako vam je, kako je napomenuto, određeno da ostanete kao glava porodice, moglo bi se predložiti da od prvobitne plate od 500 kokua, vašem bratancu bude dato 300, a 200 da zadržite vi, ukoliko nastavljate starateljstvo tokom nekoliko godina. U tom slučaju, pokažite zahvalnost, ali i zabrinutost da će prihod glavne kuće biti umanjen. Treba da

zahtevate da celokupni iznos plate vašeg pokojnog brata ide njegovom sinu kada se vi povučete.

Cilj viteza koji služi kao tutor trebalo bi da bude baš ovakav kako smo opisali. U suprotnom, ako odbijete da ustupite svom bratancu upravljanje porodicom kada dospe u uzrast da započne vojnu službu, pa i ako ga ustupite, ako protraćite porodično nasleđstvo tokom starateljstva, ostavite kuću u neredu, ne izvršite popravke, ostavite zajmove i dugove koje vaš brat nije napravio, pa čak moljakate svog mladog bratanca za hranu i novac, može se reći da ste sasvim beskrupulozni.

Suočavanje sa smrću

Glavna briga ratnika, bez obzira na to kog je reda, jeste kako da se ponaša u trenutku svoje smrti. Bez obzira koliko ste rečiti i razboriti u uobičajenim okolnostima, ukoliko izgubite pribranost na pragu smrti i umrete na nedoličan način, svo vaše predašnje dobro ponašanje biće uzaludno, a ozbiljni ljudi će vas prezirati. To je vrlo sramno.

Ratnik se ističe vojničkim podvizima na bojnopolju i stiče najviše počasti tek pošto se pomiri sa činjenicom da će umreti. Zato, ukoliko nekom nesrećom izgubi u dvoboju, kada ga neprijatelj upita kako se zove tik pre no što će mu odseći glavu, on se razgovetno predstavlja i predaje svoju glavu sa osmehom, bez i najmanje kolebanja.

Ili, ukoliko je toliko teško ranjen da mu hirurzi e mogu pomoći, ratniku priliči da otvoreno razgovara sa svojim oficirima i kolegama i da se pobrine za svoje rane dok je svestan, odlazeći mirno sa ovog sveta.

Ako razmotrimo smrt u ovom svetlu, čak i u mirnodopsko vreme, čak i mladi ratnik, da ne pominjemo starijeg, treba da se u mislima pripremi za slučaj ozbiljne bolesti, postaravši se da može da napusti ovaj život bez žaljenja.

Naravno, ovo važi ukoliko je ratnik viši po činu u državnoj službi, ali čak i ako je niži činovnik treba da pozove svog nadređenog dok još uvek može da govori, da mu ponudi zahvalnost i izvinjenje i obavesti ga o svojoj predstojećoj i neumitnoj smrti.

Pošto to obavi, takođe treba da se oprosti od porodice i prijatelja, pozove decu k sebi i kaže im: "Umreti usled bolesti, čak iako sam dugo bio štićenik vlastelina, nije pravi cilj ratnika, ali tu ne možemo ništa. Dok ste mladi, nastavite mojim stopama; i sve dok postoje opravdani razlozi, na sve načine budite spremni da služite vlastelinu, uvek budite odani i posvećeni dužnosti, trudite se u javnoj službi. Ako prekršite ovaj zavet i ponesete se nelojalno ili nepravedno, budite sigurni da ću vas se odreći, čak i ako me tada već bude pokrivala zemlja."

Dužnost istinskog ratnika jeste da jasno izrazi poslednju volju. Kao što je, priča se, rekao jedan mudrac: "Kada ljudima kucne smrtni čas, neka njihove reči budu dobre."

Ono što je do sada opisao može se nazvati ispravnim načinom na koji ratnik umire. Nasuprot ovome, ukoliko se opirete smrti, odbijajući da priznate da je bolest fatalna, radujete se kad vam neko govori da ta bolest nije tako ozbiljna, a mrzite kada neko drugi kaže da je ozbiljna, zakerate lekarima, onemogućavate molitve i zavete, mislite zbrkano, ne izražavate poslednju volju iako vam se bolest postepeno pogoršava, to je smrt koja liči na smrt psa ili mačke. Upropastiti svoj jedini, poslednji čas na ovakav način je nedostojan put u smrt, a proizilazi iz toga što ste zaboravili da vam smrt bude uvek na umu - kao što je preporučeno na početku ove knjige - što mrzite da čujete da je neko umro, živite kao da ćete zauvek biti na ovom svetu, požudni ste i pohlepni prema životu. Ako izađete na bojno polje sa ovako kukavičkim stavom, nema šanse da umrete veličanstvenom smrću iz odanosti i osećanja dužnosti.

TREĆI DEO

Služba

Ako ste vitez u nečijoj službi, a vaš vlastelin oskudeva u novcu zbog prevelikih izdataka, on možda neće imati drugi izlaz nego da vas zamoli za zajam u obliku vaše redovne plate i to tokom nekoliko godina. Bez obzira na sumu, veliku ili malu, kada se jednom složite, znajte da ratniku ne priliči da se vajka bilo kome u vezi takve muke i nevolje, čak ni svojoj ženi i deci u neobaveznom razgovoru.

Da objasnim. U ratničkim porodicama još od starodrevnih vremena važi pravilo, koje se zadržalo i do današnjih dana, da vazali složno priskaču u pomoć vlastelinu kada ovaj zapadne u nevolju, a da vlastelin upotrebljava svoju moć da pomogne svojim vazalima kada se nađu u neprilici. Kada jedan vlastelin počne da oskudeva u novcu, to se odražava i na njegovu javnu službu. Čak i one stvari koje treba da obavlja, a koje priliče njegovom staležu, u celini se otkazuju; za vazale, nevolja je i žalost da vide kako njihov gospodar jedva sastavlja kraj s krajem.

Život teče svojim tokom, ali ako dođe do neočekivanih nemira na granici - što se može dogoditi svakog dana - i stignu naređenja da se tamo krene u uobičajenu vojnu službu, da bi ste se pripremili, prva stvar koja je potrebna je novac. Kad vaš mladi vlastelin zapadne u škripac i nema načina da skaupi novac bez obzira koliko je pametan, dok se ostale velmože pripremaju za neizbežno postavljanje trupa zakazano za određeni dan, čak i ako je vaš odred nedoboljno opremljen, vi morate da se pojavite.

U mirnodopsko vreme, vojna parada koju gledaju svi staleži smatra se lepom predstavom. Pošto je to predstava, ukoliko su ukrasi vaših ljudi i konja lošiji od drugih, to će biti nedolično i sramotno i za vlastelina i za zapovednika. Imajući u vidu koliko je to ozbiljno, vitezovi klana, i višeg i nižeg zvanja, novopridošli, kao i stariji članovi na isti način, obavezni su da prilože deo svojih zarada prema mogućnostima.

Prema tome, tokom razdoblja u kome vam je prihod umanjen, morate promišljeno da štedite na sve načine, smanjujući broj osoblja i konja, noseći odeću od papira i pamuka zimi, a od kudelje tokom leta, da jedete neglazirani pirinač i miso supu sa mekinjama ujutro i uveče. Sami donosite vodu i cepajte drva za loženje vatre; neka vaša žena kuva. Istrajati u ovoj

oskudici na najbolji mogući način, usredsredivši se na to da se gospodarevo finansijsko stanje nekako sredi - to je suštinski smisao službe.

I još, u vremenu oskudice, može se dogoditi da dobijete vanredne dužnosti i samim tim ukaže se nepredviđeni trošak za opremanje. Te troškove treba sami da snosite, ne tražeći pozajmice, čak i ako morate da založite svoj dodatni mač i kutiju za nakit svoje supruge. To će sprečiti bilo kakva govorkanja i izlaganje preziru starijih činovnika, koji sada ne mogu pomišljati da postajete bezobrazni i vladate se na način nedostojan viteza, samo zato što vam je plata umanjena.

Vazalstvo

Ratnik koji prihvati platu od gospodara da bi mu služio kao vitez ne može da ispunjava svoje obaveze sve dok svoje telo i svoj život smatra samo svojim.

Da objasnim. Postoje dve vrste ljudi koji služe u ratničkim kućama. Oni sa nižim zvanjem, lakeji i paževi, zaposleni su i danju i noću, rade naporno, ali ne postoji sporazum da treba da žrtvuju svoje živote za ciljeve svog gospodara. Prema tome, ako se ponašaju neodlučno na bojnopolju, to za njih ne predstavlja neku posebnu sramotu. Zato se oni mogu nazvati zaposlenima koji prodaju samo svoja tela.

Nasuprot tome, jedan vitez je posvetio službi sam svoj život. Pošto je gospodarstvo vlastelina pre svega vojno nadležstvo, u slučaju vanrednog stanja gospodar je dužan da obezbedi vojsku srazmerno svome statusu.

Evo primera: gospodar sa feudom od 100.000 kokua trebalo bi da obezbedi vojsku od 170 konjanika, 60 pešadijskih strelaca, 350 pešadijskih musketara, 150 kopljanika i 20 barjaktara. Broj vanrednog ljudstva koje prati zvanične zahteve zavisiće od mogućnosti i volje zapovednika.

Sada, kada se ovakva vojska izvede na bojno polje, u pozadini mora ostati dovoljan broj ljudi radi bezbednosti zamka i odbrane od moguće opsade. Stoga, iako to nije uvek potrebno, vlastelin obavezno drži veliki broj ratnika. Među mnogim ratnicima jednog feuda, neki su možda rođeni sa fizičkom manom, a neki možda izgledaju neodlučno, ali i na njih se gleda trpeljivo i odobravaju im se nasledna ovlašćenja.

Dakle, kada je neko vazal, mora da prihvati poseban odnos jedino sa svojim vlastelinom, bez obzira na ostale vlasteline u provinciji i lokalne vlasteline u Japanu. Čak i ako ima mali prihod od samo 100 kokua, za deset godina to će biti 1000 kokua pirinča. Pa ako sakupite sav pirinač koji je vaša porodica dobijala godinama od vremena vaših predaka pa do vašeg doba, koliko će to biti?

Kada dođe vreme da vlastelinu uzvratite ovu uslugu, ukoliko obavljate jednostavne poslove kao što je stražarenje, pratnja ili izaslanstvo - poslove u mirnodopskom dobu poznate kao gluvarenje i besposličarenje - to je obična osrednjost; to se teško može nazvati isticanjem u službi.

Ali svakog trenutka može nastati vanredno stanje; suština viteškog služenja je da se u osami rešite, pozivajući Boga rata za svedoka, da nećete terati druge da čine ono što bi trebalo da učinite sami, bilo da se radi o tome da predvodite juriš kao prvi kopljanik, ili opsadu kao prvi vozač bojnih kola, ili da predvodite zaštitnicu prilikom povlačenja kada vaša strana krene u povlačenje, ili, u zavisnosti od zvanja, da se izložite kiši neprijateljskih strela umesto svog gospodara ili zapovednika, ili da čvrsto stojite da bi ste herojski poginuli u boju.

Bez obzira o čemu se radi, kada ste ovim suštinski ovladali, vaše telo i vaš život više nisu važni. S obzirom da nikad ne znate kada ćete biti potrebni svome vlastelinu, mnogo pažljivije ćete brinuti o sebi, izbegavajući nezdrave navike kao što su prejedanje, opijanje i razvrat. Nemojte misliti da je cilj života umreti kod kuće u krevetu, a da i ne govorimo opogibiji usled svađe u kojoj ćete ubijati svoje drugove pa i sami stradati - morate se okanuti takve vrste nelojalnog i neodgovornog ponašanja.

Da bi se to izbeglo, najbolje je biti krajnje obazriv u razgovoru. Svađe počinju od razgovora, a kada jednom izbije svađa, neizbežno dolazi do uvreda. Kada dva ratnika dođu dotle da počnu da razmenjuju uvrede, to se može završiti jedino nesrećom.

Zato vitez koji je odan i posvećen dužnosti, ili onaj za koga se može reći da je razborit, razume ovo i obuzdava se i na sam nagoveštaj svađe, držeći na umu da je već posvetio svoje telo i svoj život svom vlastelinu.

Vojna služba

Ako gledamo uopšteno, službene dužnosti jednog ratnika su dvostruke: borba i izgradnja.

Kada je država u ratu, svakodnevno se negde vode bitke, negde se puškara - i ratnik ne može da se odmori ni jedan dan.

Izgradnja se odvija uporedo sa vojnim operacijama - ovde tvrđava, tamo šanac, barikade, utvrđenja, predstraže.

Rad na ubrzanoj izgradnji od koga pucaju leđa, u koji moraju da se uključe ratnici svih činova, koji može trajati noć i dan, zbilja je naporan.

U mirnodopsko vreme nema borbi, pa nema izgradnje u tom smislu. Zbog toga vitezovima pod vojnim zapovednikom, i onima nižeg i onima višeg reda, dodeljuju raznovrsne dužnosti, kao što su straža, pratnja, poslanstvo i slično.

Ako ljudi misle da su ove građanske dužnosti pravi posao za viteza, oni zaboravljaju bitku i izgradnju, suštinske dužnosti ratnika. Kada šoguni od vojskovođa zahtevaju da se uključe u javne radove, čak i ako se to retko dešava, pa se troškovi ukoliko su veliki, rasporede na vitezove i njihova domaćinstva, tako da svako priloži po malo, ozlojeđenost i gundanje zbog tog navodno neopravdanog izdatka nastaje isključivo usled nerazumevanja činjenice da su borba i izgradnja osnovne dužnosti vitezova.

Sada, kada dođe do uobičajenih poslova kao što su straža, pratnja, izaslanstvo, ako mislite da je užasno dosadno obavljati svoj svakodnevni posao, pa glumite bolest, da bi ste taj posao prebacili na svoje saradnike, ne razmislivši dublje o tome; ili u slučaju izaslaničke obaveze, kada je potrebno da putujete, ukoliko se opirete da sakupite sredstva za svoje putne troškove i podnesete nevolje putovanja, pa zbog toga glumite bolest da bi ste troškove i gnjavažu prebacili na druge, a ne plaši vas prezir vaših kolega; ili čak ako ste upućeni u misiju negde u blizini, ukoliko se upustite u nepotrebno gundanje u pola glasa (u nameri da vas saborci ipak čuju) kako treba da izlazite dva puta za jedan dan ili kako izlazite a napolju pada kiša, radeći taj posao sa lošim stavom, kao da dirinčite, onda ste vi samo kao neki lakej ili pratilac koji jedino nosi ime vitez.

Kada su vitezovi rođeni u doba ratova išli u borbu, u leto je sunce pržilo njih i njihove oklope, dok je zimi hladan vetar duvao kroz oklop. Kvasio ih je pljusak, prekrivao sneg. Na poljima i u planinama jastuk im je bio rukav od oklopa, a hranili su se samo neglaziranim pirinčem i slanom supom. Bilo u direktnoj borbi, bilo u opkoljenim zamkovima ili u odbrani tvrđave, oni su se mučili i dirinčili; jedino što nisu doživeli bila je jednostavnost življenja.

Kada se o tome razmišlja sa ove tačke gledišta, velika je sreća biti rođen u mirnodopskim uslovima, kada okačimo mrežice protiv komaraca u leto, obučemo noćne košulje i pokrijemo se jorganom, hranimo se onim što volimo ujutro i uveče, živimo udobno u miru. Zbog toga nema razloga misliti o dužnosti stražara ili pratioca ili o izaslaničkim poslovima kao o nečem dosadnom i neprijatnom.

Priča se da je čuveni ratnik, poznat pod imenom Majstor Strelac, na zidu imao znak sastavljen od četiri reči koje je primenjivao u svakodnevnom životu: "Uvek na bojnom polju." Ovo napominjem da bih prosvetio ratnike početnike.

Neupadljivost

Ukoliko neko dobije jaknu ili odelo sa znakom svog vlastelina, kada obuče jaknu treba da obuče odelo sa sopstvenim znakom; a kada nosi odelo sa znakom svog vlastelina, treba da obuče jaknu sa sopstvenim znakom. Bilo bi neuljudno prema vlastelinu ukoliko bi nosio istovremeno i jaknu i odelo sa njegovim znakom, jer se tako oblače vlastelinovi rođaci.

Kada jakna ili odelo postanu stari i nisu više za oblačenje, vlastelinov znak treba da se odseče sa njih i zatim spali. To se radi da se ne bi okaljalo znamenja vlastelina.

Potom, kada se desi ozbiljna bolest ili tragičan događaj u domu kolege iz komšiluka, čak i ako niste bliski s njim, treba da povedete računa da izbegavate glasno smejanje, pevanje i slične stvari. Takođe, treba da uputite ženu, decu i poslugu da postupaju na isti način. To nije samo zbog toga šao bi ta osoba mogla da pomisli; to je stvar neupadljivosti. Treba se stideti da vas parnjaci preziru kao nepromišljenog i nevaspitanog pojedinca.

Izražavanje

Kada vitez u službi njegov vlastelin izda zapovest da izvrši važan zadatak, da pogubi nekog kako zna i ume, on mora obavezno da odgovori: "Imenovanje na ovakav zadatak, od svih ljudi u službi, za mene predstavlja stvar koja priliči ratniku, za šta sam zahvalan; prihvaću bez trunke oklevanja." Mlako prihvatanje, naprotiv, nikako nije dobro.

Da objasnim. Čak i ako ste hrabro odlučili da na hvale vredan način izvršite pogubljenje za svog vlastelina, s obzirom da pobjeda u dvoboju delimično zavisi i od sreće, može se desiti da ne obavite pogubljenje, nego da i vi budete ubijeni, ako čovek koji je trebalo da bude ubijen bude veštiji od vas u borbi. U svakom slučaju vaši saborci će vas kasnije procenjivati, na dobro ili na loše.

Ukoliko stvari okrenu na dobro, ljudi će vas hvaliti, govoreći da ste bez sumnje bili ispravno odabrani za dati posao i da ste ga zbilja obavili izvanredno dobro. Ukoliko ga, pak, ne obavite kako treba i umesto toga budete ubijeni, ljudi će spominjati kako ste se odlučno prihvatili zadatka izražavajući svoje žaljenje, govoreći kako nije izgledalo da ćete loše obaviti zadatak, čudeći se šta je pošlo naopako.

Sad, ukoliko ste pristali makar i sa neznatnim oklevanjem, čak i ako obavite zadatak vrlo uspešno, niko vas neće mnogo hvaliti; ljudi će reći da je to bila sreća. A ako ga ne obavite kako valja, ljudi će vas klevetati, govoreći da je vaš uspeh bio pod sumnjom nekako još od trenutka kada ste prihvatili zadatak - i stvarno ga niste izveli kako treba.

Zbog toga morate da prihvatite izazov sa poletom, bez oklevanja.

Prva briga za sve vitezove je da se nikad ne prevare ili pokleknu na bilo koji način, iz bilo kog razloga. Na primer, ukoliko vas neko zamoli za pomoć, pažljivo razmislite o tome, razmotrivši da li je to izvodljivo ili ne. Ukoliko zaključite da je neizvodljivo, to je druga stvar, ali ako ste spremni da se složite, tada prihvatite bez ikakvog oklevanja.

Kao što sam već rekao, čak i ako vam taj zahtev izgleda preteran, ukoliko oklevate i izgledate kao da pristajete preko volje, druga osoba će biti postepeno obeshrabrena i misliće ozlojeđeno i sa gorčinom da nikako nije trebalo vas da pita za uslugu pored toliko ljudi oko sebe. Biti takav znači biti beskičmenjak i oklevalo; to je greška nad greškama.

Porodične istorije

Vitez u službi, čak i novajlija, a da ne govorim o onim prekaljenim, treba da se raspita kod starijih kako bi se upoznao sa poreklom porodice svog vlastelina, njegovim precima,

krvnim srodnicima, rođacima, pa čak i istaknutim ratnicima u domaćinstvu koji nisu široko poznati.

To je potrebno zato što vas ljudi iz drugih domaćinstava, čak i ako u celini izgledate kao dobar ratnik, neće uzeti za ozbiljno ukoliko pri susretu i razgovoru sa njima, kada vas upitaju nešto o porodici vlastelina, kažete da niste čuli ili da ne znate.

Pratnja

Kada neki vitez u službi prati svog vlastelina na putovanju, kada stignu do usputne stanice, on bi trebalo da razgovara sa lokalnim stanovništvom, sazna koji su glavni putni pravci prema planinama, hramovima, ili crkvama vidljivim u blizini, u kakvom su stanju putevi. Neophodno je da se ispita teren i sa sigurnošću odrede te stvari pre zalaska sunca. Razlog je sledeći: ukoliko usred noći izbije požar i vlastelin mora da beži, vitez može da preuzme vođstvo i pokaže put.

Potom, ako ste pratilac pešak, postarajte se da idete ispred svog vlastelina kada se penjete uzbrdo, a iza njega kada silazite nizbrdo. Ovo možda izgleda beznačajno, ali je deo službe.

Uzmite ove primere kao putokaz za razmišljanje o tome šta možete da uradite u službi kada ste se već prihvatili služenja. Osnovna namera viteza treba da bude da se usredsredi na ovo i marljivo radi na tome dan i noć.

Službenici

Postoji jedna jednostavna izreka da su bela jakna i činovnik najbolji kad su novi. Iako je ovo samo puka šala, biće da u njoj ima i zbilje.

Dok je jakna nova, veoma je lepa, ali kada se dugo nosi, isprlja se na okovratniku i manžetnama; ubrzo postaje toliko siva da deluje ružno i prljavo.

Ovo takođe važi i za činovnike. Dok su novi na poslu, u svakom pogledu su bezazleni, strogo i savesno sprovode naloge vlastelina, posvećuju veliku pažnju čak i sitnim stvarima. Pri tome, oni paze da ne prekrše zavete službe, tako da izvršavaju svoje obaveze bez zamerke.

Pa ipak, čak i ljudi koji su zaslužili pohvale domaćinstva kao nesebični, čestiti, odlični činovnici, pošto su proveli na poslu dugo vremena i naučili sve pojedinosti, mogu da vremenom postanu samo površno delotvorni. Tada oni prave greške kakve nikada ne bi napravili dok su bili novi na poslu.

Šta više, novi službenici istog trenutka vraćaju sve poklone koje dobiju, u saglasnosti sa zavetom službe. Ili, ako moraju da prihvate poklon, oni naknadno uzvraćaju poklonom jednake vrednosti. U svakom slučaju, oni obavljaju posao čisto. Ali potom, pre nego što toga postanu svesni, njihov osećaj za vrednosti se menja. Kad već obavljaju taj posao, oni žele da imaju od njega neke koristi. Oni razmišljaju da, ukoliko odmah vrate poklon samo zato što ga nikad ranije nisu prihvatili, možda neće dobiti sledeću priliku.

Ovi skriveni motivi ogledaju se u izrazu njihovog lica i načinu na koji govore, a drugi su dovoljno pametni da se dosete. Spolja se oni prave da to ne primećuju, ali uspevaju da ih "podmite" koliko žele preko veze ili na slične načine. Zauzvrat, pomenuti činovnici uspevaju da zaobiđu zakon i pruže odgovarajuću uslugu. Ovo podmićivanje liči na belu jaknu koja se pretvara u pacovsku sivu.

Međutim, pošto se jakna prlja od ulja, prašine i prljavštine, sve što vlasnik treba da uradi jeste da uzme dobar sapun i opere je i ona postaje čista. Kad ljudsko srce zahvate razne stvari koje ga prljaju, naprotiv, jednostavno pranje i ispiranje, da tako kažemo, neće ga učiniti čistim. Dalje, belu jaknu je dovoljno oprati jednom ili dva puta godišnje, ali ljudsko srce, čak i ako se neprekidno pere dvadeset četiri časa dnevno, ma šta da činite u bilo kojoj situaciji, opet se lako zaprlja.

Postoje mnoge vrste sredstava za pranje koja se mogu upotrebiti za pranje belih jakni. Slično tome, postoje brojne vežbe koje su kao sapun za pročišćenje ratničkih srca. Koje su to vežbe? To su odanost, dužnost i hrabrost. Postoji prljavština koja se uklanja sapunom lojalnosti i odanosti, a postoji i prljavština koja se uklanja posvećenošću dužnosti. Ako mrlje tvrdoglavo opstaju čak i posle pranja odanošću i ispiranja dužnošću, tada upotrebite sapun hrabrost i čvrsto rešite da je očistite. To je najveća ratnička tajna pročišćenja srca.

Pozajmljeni i ukradeni autoritet

Vitez u službi može da pozajmi autoritet od vlastelina, a može i da ukrade autoritet od vlastelina. I vlastelin, takođe, može da pozajmi autoritet potčinjeno, a takođe, potčinjeni može da mu ukrade autoritet.

Pretpostavimo da će vitez koji je mlad ili nižeg reda biti poveren veoma važan posao i da će, zavisno od običaja koji vladaju u domaćinstvu i od okolnosti koje vladaju u tom razdoblju, možda morati da radi pod okriljem autoriteta svog vlastelina. S obzirom da posao započinje za vlastelinov račun, potčinjeni privremeno pozajmljuje autoritet svog vlastelina da bi obavio taj posao. To se naziva pozajmljivanjem autoriteta od vlastelina.

Kada vitez, pošto je pozajmio autoritet od vlastelina, ispuni potrebe ljudi i završi sve što je trebalo za gospodara, treba odmah da vrati autoritet gospodaru i uviđavno se vrati svom uobičajenom poslu sa onoliko vlasti koliko i odgovara njegovom položaju. Ukoliko ga, međutim, dodir sa počastima i moć koja stoji iza njega učine pohlepnim, on na kraju zadržava za sebe pozajmljeni autoritet. To se zove ukrasti vlast svog vlastelina.

E sada, pozajmljivanje vlasti od strane vlastelina potčinjenom, da bi uvećao njegovu moć, uzor je koji su ustanovili mnogi prosvetljeni lideri i mudri zapovednici. To se naziva pozajmljivanje vlasti potčinjenom. Problem nastaje kada vlastelin ne opozove svoj autoritet odmah nakon što je cilj ispunjen, već vlast ostavlja pozajmljenom na neodređeno vreme. Na kraju postaje teško da se ona povрати; posledica je nasilno prisvajanje vlasti. To se zove krađa vlasti od strane potčinjenog.

Ovo nije samo velika lična i profesionalna sramota za jednog vlastelina, već i izvor mnogih nepravdi i gubitaka za njega. Ukoliko potčinjeni pridobije preveliki uticaj, autoritet i dostojanstvo vlastelina će, sasvim prirodno, biti poljuljani. Gotovo sve će zavisiti od potčinjenog i svi vitezovi jednog domaćinstva će smatrati da je potrebna jedino saglasnost potčinjenog da bi se dobilo zvanično odobrenje za bilo koji posao. Zato će vitezovi zaključiti da je neophodno da steknu njegovu naklonost i malo će misliti na vlastelina.

Tako će gospodar i njegovi sledbenici postati otuđeni, i samim tim neće biti moguće da u takvom domaćinstvu lojalni i pouzdani vitezovi izbiju u prvi plan. Ukoliko dođe do pobune, neće biti dobrih ljudi koji joj se mogu suprotstaviti.

Sada, kada se desi da čak i činovnike koji su blisko povezani sa vlastelinom, kao i vitezove u građanskoj službi, a da ne pominjem vitezove na mnogo manje važnim položajima, potisne autoritet tog jednog čoveka, pa čak i kada znaju da to nije dobro za vlastelina, i svi zaziru da kažu bilo šta o tome, i kada niko od njih ne želi da istupi i stavi do znanja vlastelinu, iako su uvređeni i zapravo šapatom gundaju protiv toga kada su u društvu sa svojim najbližim prijateljima - tada nema šanse da vlastelin sazna bilo šta o samovolji, pristrasnosti i samoveličanju tog čoveka.

Zbog ovog neznanja, vlastelin misli da je sve što taj čovek radi ispravno. I tako će vlastelin neizbežno postati predmet društvene kritike, jer je doveo sebe u nevolju nemarnošću i nesposobnošću da proceni ljude kako treba - a to je ponašanje koje ne pristoji nekome ko je na položaju vlastelina i vrhovnog zapovednika.

Povrh svega, s obzirom da se takav čovek ne boji čak ni očiju i ušiju gospodara, a još manje obraća pažnju na osećanja ili mišljenja svojih kolega, on će podmititi sitne činovnike, iskoristiti gazdine zalihe da bi davao poklone svojim pajtašima, a poklone koje oni uzvrate prisvojiti za sebe, uveseljavajući goste poslasticama iz vlastelinove ostave. S obzirom da se

ponaša kao da sve što pripada vlastelinu pripada njemu, a sve što je njegovo pripada opet njemu, na kraju će vlastelinovo finansijsko stanje oslabiti.

To je još jedan u nizu gubitaka kome se izlaže vlastelin koji je dozvolio da mu se vlast uzurpira.

Ako sve ovo jasno razumemo, s obzirom da nas naš vlastelin obasipa iskrenim, mudrim razumevanjem, neophodno je da budemo puni poštovanja, mudro obuzdavamo prekomerni ponos i služimo na takav način da u svakom pogledu istaknemo autoritet i dostojanstvo vlastelina. Ne kaže se uzalud "odani potčinjeni zna da ima vlastelina; ne zna da ima svoje ja".

Iznuđivanje

Za vitezove koji su u javnoj službi, obaveze vezane za službu u državnoj blagajni su veoma teške. To je zato što je čoveku prosečne razboritosti i sposobnosti teško da pokrije vlastelinove izdatke a da ne stvori teškoće nižim i višim funkcionerima klana, građanima koji žive oko zamka i zemljoradnicima u selima. Kada mislite samo o dobiti svog gospodara, to postaje nevolja za potčinjene, a opet, ukoliko pokušate da zadovoljite samo potčinjene, trpeće vlastelinovi prihodi. I jedna i druga krajnost predstavljaju problem.

A povrh toga, bez obzira koliko je ratnik bistar i sposoban po prirodi, njegov um se lako može zaraziti bolešću pohlepe. Tako, ukoliko neko dobije odrešene ruke u plaćanju troškova vlastelina, obezbeđenju osoblja klana i raspoređivanju novca, vremenom može postati uobražen i poželeti da prida sebi mnogo veći značaj. Onda on vrlo lukavo potkrada vlastelina, gradi velelepnu kuću, oprema je stilskim nameštajem, rasipno se zabavlja. Takva osoba se naziva ministrom kradljivcem.

Sad, pretpostavimo da neko donese novi zakon, sasvim drugačiji od onog koji postoji već pokolenjima, tvrdeći da je to za dobrobit vlastelina, ne priznavajući da to stvara teškoće čitavom klanu, namećući prevelike obaveze gradskom stanovništvu, opterećujući seosko stanovništvo visokim porezima. I pretpostavimo da on uz to donosi i propise koje će možda omesti buduće mere, ne razmišljajući da li će i koliko to uticati loše na poljoprivrednike, misleći samo o trenutnom ostvarivanju zarade nagovorivši na prevaru manje mudre starije članove i činovnike klana da se sa tim slože obezbeđujući neopravdane povišice i nagrade preko njihovih kancelarija.

Ukoliko je novi zakon neprobitačan i nedelotvoran, on će neuspeh pripisati pogrešnoj proceni pomenutih starijih i činovnika, krijući se iza njih kako bi izbegao i najmanje optužbe, pobrinuvši se da sam ne doživi neugodnosti.

Takva osoba se naziva ministrom iznuđivačem.

Kada se radi o ministru kradljivcu, iako on krade od svog vlastelina i ponaša se na način nedoličan jednog viteza, kada ga nebo kazni i on bude otkriven, on gubi život. Kad jednom takva osoba padne, problem je rešen - ne može prouzrokovati nove nevolje i dalje neugodnosti i više neće praviti smetnje u administraciji ili nevolje narodu.

Što se tiče ministra iznuđivača, on stvara probleme svima. Pošto on počinje da vodi nepopravljivu politiku koja zaista ometa vladanje narodom, čak i ako ne izvrši proneveru za svoj račun ili iz lične želje, njegov zločin je svakako još veći. Zato su stari mudraci rekli: "Bolje je imati ministra kradljivca nego ministra iznuđivača."

Može izgledati da za jednog viteza ništa ne može biti gore nego da stekne reputaciju ministra kradljivca, ali ako uzmemo u obzir izreku koju smo upravo citirali, najveći zločin je biti ministar iznuđivač. Prema tome, ukoliko je kazna za ministra kradljivca odsecanje glave, onda bi kazna za jednog ministra iznuđivača obavezno morala biti razapinjanje na krst.

Međutim, u stara vremena su govorili da je ministar kradljivac bolji od ministra iznuđivača zato što su se oni razlikovali. U današnje vreme, ministri iznuđivači se ponašaju kao kradljivci, spolja se pretvarajući kao da brinu o interesima gospodara, dok iznutra smeraju da javne prihode usmere u ličnu korist. Oni su kradljivci i iznuđivači u jednoj osobi: to su razbojnici. Kakvu kaznu zaslužuju kriminalci tog profila? Teško je reći.

Nadglednici i nadzornici

Vitezovi nižeg reda u službi nadglednika i nadzornika shvataju da su lično odgovorni za raspoloženje svojih nadređenih kao i dobra i loša obeležja svoje grupe. Ukoliko imaju sreću da budu postavljeni za vođu grupe, ispravno bi bilo da se prema svakom članu grupe ponašaju saosećajno, jer oni izvršavaju zvanične dužnosti. Naravno, svi shvataju da ne bi trebalo da bude pristrasnosti niti naklonosti.

Kako ljudi postepeno napreduju na lestvici i postaju nadglednici i nadzornici, vremenom se njihovi stavovi menjaju. Bilo je ljudi koji su bili sasvim dobri vitezovi dok su bili na nižem položaju, ali koji su postali nerazumni kada su stekli više zvanje, pa su izgubili naklonost svojih vlastelina i propali. Mislim da je ovo dobar primer šta se sve može dogoditi.

Lenjost

Kao što smo već pomenuli u prvom poglavlju, za viteza u službi nekog vlastelina život je danas tu, a sutra možda ne. Zato on svakog dana uviđa da ima samo taj jedan dan službe, pa mu nije dosadno i ne zanemaruje ni jednu od svojih dužnosti. Pošto svaki zadatak obavi tog istog dana, logično je da nikad ne previdi i ne zaboravi ništa.

Nasuprot ovome, kada mislite da ćete imati posao zauvek, počinju neprilike. Postaje vam dosadno, pa postajete nepažljivi i lenji. Počinjete da zapostavljate čak i hitne obaveze da i ne govorimo o sporednim dužnostima, ostavljajući ih po strani za sutra ili tvrdeći da su već obavljene, ili nagovarate kolege ili lakeje da ih preuzmu. S obzirom da niko ne preuzima ličnu odgovornost da se pobrine o njima, zadaci se gomilaju i samo dolazi do zbrke. To su sve greške koje proizilaze iz toga što se oslanjate na to da ima vremena u budućnosti. Ovoga bi trebalo da se jako čuvate.

Na primer, ukoliko vam je određeno da izvestan broj dana u mesecu provedete na straži, treba da se pobrinete da proračunate put od kuće do položaja, da izmerite koliko vam vremena treba da stignete tamo, pa da krenete malo ranije da bi ste stigli na vreme za promenu stražara. Ukoliko besposličite uz previše čaja, duvana i porodičnih razgovora, kasno krećući od kuće, pa zato i kasnite na službu koju po svaku cenu morate da obavite, iznenada počinjete ludački da jurite, trčeći do posla u znoju. Dok se hladite lepezom čak i ako je zima, možete se izgovoriti da ste zakasnili zbog nekog dosadnog posla. To je idiotski. Straža je za ratnika bezbednosna dužnost; niko ne bi trebalo da zakasni na položaj ni iz kakvog ličnog razloga.

Zatim, ima onih koji ovo dobro razumeju i uvek sami rano dolaze na posao, vrpolje se i cupkaju i mrsko im je da ostanu u zapovednikovom domu makar i malo duže, pošto žure da idu kući. To su nedolične stvari u današnje vreme.

Postupanje u vanrednim okolnostima

Kada se dva vlastelina nađu na mostu preko reke tokom svog putovanja, ukoliko njihovi potčinjeni počnu da se prepiru i to pređe u sukob, onda, u zavisnosti od toga kako se odvijaju stvari u tom trenutku, i sami vlastelini mogu započeti međusobni dvoboj. Ukoliko dvojica gospodara započnu dvoboj, ne možemo reći kako će se sve to završiti.

Zbog toga je neophodno ustanoviti da "neprilike proizilaze odozdo" i biti oprezan kad pratite vlastelina na put. Ne samo da vi morate biti na oprezu, već morate upozoriti i vaše

kolege. Neophodno je da se pobrinite da upozorite sve ispod sebe, čak i one najnižeg zvanja, da ne rade ništa budalasto.

Šta više, kada pratite svog vlastelina u prestonicu i prolazite pored pratnje drugog vlastelina na ulici, ukoliko mladi, neustrašivi momci iz prethodnice obe skupine počnu da se prepiru i posvađaju se, smesta to uzmite u obzir, uzmite gospodarevo koplje od oružnika i donesite ga do gospodara. Posmatrajte stanje, pa ako vam izgleda da se ono neće smiriti, a svi vitezovi su potegli mačeve, dovedite gospodarevog konja do njegove nosiljke, pomozite mu da uzjaše, zatim odmotajte njegovo koplje i uručite mu ga. I vi takođe izvucite svoj mač i budite pripravnici za delovanje.

Zatim, pratite svog vlastelina nazabavu, ukoliko nešto neočekivano počne da se događa tokom proslave i izgleda vam da će doći do nereda, otiđite do foajea sa mačem u ruci i objavite osobi koja radi na prijemu: "Ja sam taj i taj, radim za tog i tog. Izgleda da ovde može doći do nereda i ja sam zabrinut za svog gospodara. Molim vas, prenesite mu da sam ovde."

Osoba može odgovoriti ovako: "Iako se ništa ozbiljno nije dogodilo, vaša zabrinutost je razumljiva. Vaš gospodar je dobro, budite bez brige i prenesite to svojim saradnicima."

U tom slučaju, prvo izrazite zahvalnost ali nastojte na tome da vaš gospodar bude pozvan u hol tako da možete da ga vidite sopstvenim očima pre nego što se povučete.

Ispoljavanje svojih stavova

Kao vitez u službi, možda ćete neki put učiniti tako sjajnu stvar za svog gospodara da ćete u srcu osećati kako ste uradili odličnu stvar, a i drugi će vas hvaliti zbog toga, a ipak će izgledati da gospodar ne razmišlja mnogo o tome. Ili, čak i ako on misli tako, delovaće naizgled uzdržano, jer nema nekog posebnog priznanja na vidiku, pa se čini kao da ste se uzalud trudili. Ukoliko se razljutite i gundate o nezahvalnosti vlastelina, obavljajući posao preko volje, rasuđujete pogrešno.

Vitezovi zaraćenih država su u svom životu prošli kroz nebrojene borbe, žrtvujući svoje živote za svoje gospodare i zapovednike; oni se sigurno ne bi hvalili da nisu stekli veliku slavu zbog svojih dostignuća. Što se tiče mirnodopske službe, pitanje je smao u tome koliko dobro pužete unaokolo po *tatami* prostirkama, trljajući ruke i boreći se na rečima - ne morate da se borite za život.

Naravno, kada se radi o odanosti i dužnosti, nema razlike da li je ratno ili mirnodopsko vreme; to su zvanične dućnosti jednog viteza u službi. Vlastelin odlučuje da li on zaslužuje bilo kakvu posebnu pohvalu zato što je učinio nešto zbilja posebno - vi samo treba da se

postarate da obavljate svoju profesionalnu dužnost i nema razloga da pokazujete nezadovoljstvo.

Umreti odano

Kod vlastelina vitezovi u službi su toliko omiljeni da nema načina da im ovi to uzvrate. Oni mogu poželeti da prate svog gospodara u smrt tako što će izvršiti harakiri kada on umre, ali taj postupak više nije dozvoljen. Pa ipak, za njih je mučenje da ceo život provedu u dvorcu, obavljajući uobičajene poslove.

Ako se bilo ko reši da obavlja zadatke koji prevazilaze sposobnosti njegovih kolega, čak i po cenu svog života, to je sto puta bolje nego slediti svoga vlastelina u smrt. Ne samo da je to dobro za vlastelina, to je takođe od pomoći svim članovima domaćinstva, velikim i malim. Takav vitez je vitez najvišeg reda i ima sve što je potrebno da bi bio primer za one koji tek treba da postanu ratnici - odanost, dužnost i hrabrost.

Kuću osobe na visokom položaju stalno posećuje osvetoljubivi duh. Postoje dva načina na koje osvetoljubivi duh izaziva nevolje.

Prvi je prevremena smrt, u nesrećnom slučaju ili od bolesti, nakon hvale vrednog i mladog ratnika koji obećava, člana porodica starijih i pretpostavljenih u domaćinstvu, mladića koji ima sve tri viteške osobine: odanost, dužnost i hrabrost, i za koga je bilo izvesno da će stupiti u vlastelinovu službu i stalno donositi dobro čitavom feudu. To je gubitak za gospodara.

Primer za ovo je i slučaj jednog velikog zapovednika ratnika koji je poginuo mlad tako što je pao sa konja; to se tumačilo kao delo osvetoljubivog duha koji je još odavno zaposeo kuću njegovog gospodara.

Drugi način na koji osvetoljubivi duh izaziva nevolje je sledeći: on zaposedne um viteza koji je posebno omiljen kod vlastelina, tako da ovaj obmane gospodara i navede ga na zlo.

Prema tome, uopšteno, postoji šest načina na koje jedan vitez može da obmane svoga gospodara.

Jedan od njih je da pronađe način da začepi oči i uši vlastelina, tako da ni jedan drugi činovnik kao ni bilo ko drugi ne mogu da iznesu svoje mišljenje; ili, čak i ako uspeju nešto da kažu, on to mišljenje prenese gospodaru na takav način da ga ovaj nikako ne smatra ozbiljnim. Tako svi poslovi u domaćinstvu, veliki i mali, idu preko tog jednog čoveka, navodeći vlastelina da stekne utisak da je taj nezamenljiv.

Drugi način na koji vitez može da obmane vlastelina jeste da organizuje premeštaj svih vitezova iz zamka za koje izgleda da imaju kuraži i koji bi bili od pomoći gospodaru. Udaljavajući takve vitezove od gospodara, zaposednuti vitez postavlja samo svoje lične veze u nadleštvinima bliskim gospodaru, ulizice i laskavce koji će raditi po njegovom, vodeći računa da gospodar nikad ne sazna kako on sebe veliča.

Treći način na koji vitez može da obmane svog vlastelina jeste da zarobi gospodarev um ženama, tvrdeći da su dobre za brak i da nema ničeg važnijeg nego da gospodar dobije naslednika. Zaposednuti vitez okuplja služavke, ne mareći za njihovo poreklo, samo ako su privlačne, ako su muzički obrazovane i plešu, ubeđujući gospodara da su mu potrebni odmor i razonoda. Čak i prirodno razborit vlastelin će lako biti zaveden ljubavnim nagoveštajima, a da ne govorim ništa o vlastelinima koji su zaostali po prirodi.

Vrlo brzo on postaje neobazriv i misli da je zabavno igrati se. Neizbežno, ovo se postepeno pogoršava, sve dok na kraju gazda ne počne po ceo dan i noć da se samo zabavlja, ostajući u svom haremu i zanemarujući poslove svog domaćinstva i imanja. Ukoliko ostali stariji ili pretpostavljeni u domaćinstvu žele da se sretnu sa njim, on se opire i sve prepušta onom jednom, zaposednutom vitez. S obzirom da taj jedna čovek upravlja stvarima, njegova moć raste iz dana u dan, tako da ostali stariji po službi i pretpostavljeni u domaćinstvu bivaju udaljeni u tamu tišine. Na ovaj način vođenje domaćinstva postaje izopačeno na sve moguće načine.

Četvrti način na koji vitez može da zavede svog vlastelina je na pomoću kada se pomenutim okolnostima pojave mnogi tajni troškovi, do stepena kada više nema načina da se plate, pa se stvaraju nova pravila, suprotna pravilima prethodnih pokoljenja. Ovde se zaposednuti vitez meša tako što zadržava ono što bi trebalo da se da članovima domaćinstva, ne uviđajući bedu u koju zapadaju oni na nižim položajima. Pošto vlastelin sada sve troši na raskoš, čak i ako ne kažu otvoreno, činovnici čitavog domaćinstva, viši i niži, osećaju nezadovoljstvo u srcu, pa ni jedan od njih nije iskreno odan i posvećen dužnosti.

Peti način na koji vitez može da obmane svoga vlastelina je sledeći: kada on sam ne mari za ratničke veštine u jednom povoljnom mirnodopskom vremenu kao što je današnje, uprkos činjenici da jedan vlastelin mora da bude dobro obučan ratničkim veštinama, on ubeđuje vlastelina da nema potrebe za vojnim pripremama. Oni članovi domaćinstva koji nisu uvežbani, u početku to smatraju dobrim, pa ni sami ne vađbaju ratničke veštine, pa se čak i ne opremaju oklopom i oružjem. S obzirom da su navikli da misle da je sve u najboljem redu sve dok su im sve potrebe odmah zadovoljene, njihovo domaćinstvo nema ni jednu osobinu kuće koja vodi poreklo od čuvenih generala. Ukoliko se nešto iznenadno dogodi sledećeg dana, oni će samo trčati unaokolo u strahu, krajnje nesposobni, potpuno nepouzđani.

Šesti način na koji vitez može da zavede svog vlastelina je sledeći: kada vlastelin previše pijanči, pije i razvratan je. Pošto se postepeno sve više i više odaje tim porocima, čak i do tačke kada razara sopstveno zdravlje, vitezovi u domaćinstvu se obeshrabruju i žive svaki dan kako naiđe, bez i trunke prave čestitosti. Tako se javni poslovi i naredbe centralne vlade ne izvršavaju kako bi trebalo. Na kraju, ugled vlastelina može opasti i to bi bila stvarno loša sreća.

Sad, čak i da celo domaćinstvo mrzi viteza koji je u pitanju, koji odlučuje o poreskim listama, čak i da ga javno optužuju da je đavo u kući i neprijatelj vlastelina, sa devet od deset njih koji će svedočiti da je on veliko zlo, ne videći ni jedan drugi put do da ga predaju sudu i iznesu slučaj u javnost, ne prljajući ruke, problem teško da će biti rešen privatno - možda će centralna vlast ispitati celu vlastelinovu organizaciju, pa ako se stvari pogoršaju, može doći do javnog skandala, što e izazvati intervenciju vlade.

U istoriji još nije bio slučaj da se pojavi velmoža koji u toj meri nije bio sposoban da upravlja svojim domaćinstvom da je zbog toga morao da pribegne centralnoj vladi u rešavanju problema i očuvanju svoga položaja. Baš kao i u metafori o ubijanju bika da bi mu se ispravili rogovi, ili spaljivanju hrama da bi uhvatili miša, ako vlastelin izgubi svoj položaj, svo osoblje celog domaćinstva, na nižim i na višim položajima, biće obespravljeno.

U tom slučaju, logično bi bilo zgrabiti nitkova, tog đavola kuće, neprijatelja vlastelina, i svršiti s njim kako vam drago - probosti ga ili mu odrubiti glavu - a kada to obavite na zadovoljavajući način, vi odma izvršite harakiri. Tada neće biti istraživanja od strane vlasti i položaj vlastelina neće biti poljuljan. Tako će članovi domaćinstva biti sigurni a zemlja u miru.

Na ovaj način postajete uzor vitezovima budućih pokoljenja - odani, posvećeni dužnosti i hrabri - sto puta bolji od onih koji se ubijaju da bi sledili svog gospodara i u smrti.

侍

Uglađenost

Premda nema sumnje da se stav čvrstine i snage smatra najvažnijim na putu ratnika, ukoliko je snaga sve što imate, izgledaćete kao seljak koji se pretvorio u samuraja, a to nikako neće valjati. Podrazumeva se da treba da budete obrazovani, i poželjno je da malo po malo, u svoje slobodno vreme, učite predmete poput poezije i čajne ceremonije.

Ukoliko, ipak, niste obrazovani, nema načina da shvatite zašto su stvari bile kakve su bile i zašto su ovakve danas.

Ma koliko da ste pametni ili lukavi, kada stvarno pokušate da izađete na kraj sa svime što se dešava, naletećete na brojne prepreke.

Ako imate bar neko znanje o stranim zemljama i Japanu, pa pažljivo razmotrite činjenicu vremena, mesta i položaja da bi ste stvari uredili na celishodan način, nećete napraviti mnogo krupnih grešaka. Zbog toga kažem da se podrazumeva da bi trebalo da steknete obrazovanje.

Međutim, ukoliko steknete pogrešan stav o obrazovanju, on se obično pretvara u sujetu. Preziraćete neobrazovane i nepismene, a povrh toga ćete razviti sklonost ka egzotičnim stvarima. Mislićete da je sve što dolazi iz inostranstva dobro, insistiraćete na svojim predrasudama, a nećete shvatati da su takve stvari neprimenljive u današnjem Japanu, čak i kad su teorijski dobre. To je užasno stanje stvari.

Sad, kada se radi o učenju poezije, po japanskoj tradiciji, kroz istoriju je bilo čuvenih generala i hrabrih vitezova koji su ovladali veštinom pisanja poezije. Zato, čak i ako ste ratnik nižeg ranga, poželjno je da se zainteresujete za poeziju, pa čak i da budete u stanju da i sami s vremena na vreme sastavite neki stih.

Pa ipak, ukoliko odbacujete sve drugo da bi ste se usredsredili samo na poeziju, pre nego što primetite, lice i srce će vam omekšati, a vi ćete poprimiti izgled samuraja - aristokrate, izgubivši držanje ratnika. A posebno, ukoliko postane previše oduševljen savremenim oblikom *haikua*, tada ćete možda, čak i kad se družite sa kolegama, težiti da se istaknete dosetkama, pristalim frazama i dovitljivim rečenicama. To ponekad može biti zabavno, ali ratnik bi trebalo da izbegava tako nešto.

Što se tiče čajne ceremonije, ona je bila zabava za vitezove još od vremena *Kjoto Šoguna*, pa čak i ako vas ona lično ne interesuje, možda ćete morati da u njoj učestvujete kao gost u nečijoj kući ili kao pratilac plemića visokog zvanja.

U takvim prilikama, morate da znate svakakve stvari, na primer, i kako da pridete i kako da uđete u prostoriju za čaj, kako da posmatrate uređenje, kako da jedete i kako da pijete

čaj. Zato morate da dobijete bar neka uputstva u pogledu čajne ceremonije i da naučite bar nešto o tome.

Što se tiče sobe za čaj, osim toga, poenta je da se ućiva u carstvu nevezanosti i spokojstva, daleko od zemaljskog blaga, društvenog statusa i slave; zato, bez obzira koliko su ljudi bogati, pa čak i ako su službenici centralne vlade, u svojim dvorištima oni oslikavaju prizore iz planina, šuma, potoka i dolina. Sa krovnim gredama od bambusa, potpornim stubovima od drveta sa korom, slamnatim strehama, golim prozorskim ramovima, žaluzinama od bambusa, kapijom od upletenih grana, krajnja askeza u dekoru je bila osnovno pravilo. Čak ni pribor za čaj ni nameštaj ne bi trebalo da budu lepi; ideja je preziranje materijalnog sveta i uživanje u čistoj, slobodnoj prirodnosti. Zato izgleda da ovo može pomoći da se put ratnika ublaži.

Zato, čak i ako pripremite prostor za čaj, nije loše da uživajte u jednostavnom, oskudnom čaju, makar i uz savremene ukrase na zidovima i pribor savremene izrade.

Ali, uprkos svemu, sve što je lako brzo postaje teško. Pre nego što to shvatite, možda ćete zavoleti raskoš; videvši nekog drugog sa finim čajnikom, vi ćete možda postati nezadovoljni svojim. Isto se dešava i sa svim ostalim delovima pribora za čaj; postepeno počinjete da želite fino posuđe. Vrlo brzo počinjete da se cenjkate, učeći da spustite cenu starinama i da nabavite dobar pribor po niskoj ceni. Desiće se da vidite nešto lepo u tuđoj kući i da odmah pitate za cenu. A, ako trgujete priborom, gledate da posao ispadne u vašu korist, a vaš stav postaje nalik stavu trgovca u sred grada koji o svemu govori rečnikom trgovine. Tako ćete izgubiti pravi smisao viteštva na ratničkom putu, postajući osoba lošeg karaktera.

Bolje je da ne znate ništa o čaju nego da se zaputite u tom pravcu. Čak i ako ste toliko neotesani da ni ne znate kako da pijete ovaj "osnovni čaj", to vas neće sprečiti da idete putem ratnika.